

Департамент освіти Вінницької міської ради
Комунальна установа « Міський методичний кабінет»
Комунальний заклад «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №36
Вінницької міської ради»

Міський конкурс «Ярмарок фахових сподівань»

Творча особистість молодших школярів

в умовах НУШ

номінація «Навчально-методичний посібник»

Автори-упорядники вчителі початкових класів:

**Зарічна В.А., вчитель вищої категорії,
педагогічне звання – вчитель-методист,**

контактний телефон-0975224229

Савчук О.Ю., вчитель І категорії,

контактний телефон -09827940000

Зелінська А.А., вчитель І категорії,

контактний телефон -06388836292

Вінниця-2019

Автори-упорядники: Зарічна В.А., вчитель початкових класів комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №36 Вінницької міської ради», Савчук О.Ю., вчитель початкових класів комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №36 Вінницької міської ради», Зелінська А.А., вчитель початкових класів комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №36 Вінницької міської ради»

Методичний посібник «Розвиток творчої особистості молодших школярів в умовах НУШ»/– Вінниця:, 2019. 79 с.

Рецензенти : Левчук Т.А. -заступник директора із навчально-виховної роботи.

Шевчук Л.В.- керівник шкільного методичного об'єднання вчителів початкових класів

Посібник «Творча особистість молодших школярів в умовах НУШ» розкриває питання щодо розвитку творчої особистості дітей молодшого шкільного віку засобами інноваційних технологій. У посібнику наведено приклади форм, методів та прийомів розвитку творчого потенціалу учнів початкової ланки освіти.

Посібник розрахований для вчителів початкової школи, помічників вчителя, батьків, вихователів груп продовженого дня.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади розвитку творчої особистості учня початкових класів в умовах НУШ.....	6
РОЗДІЛ 2. Міні-кейси до тематичних тижнів	14
2.1 РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ. ТЕМАТИЧНИЙ ТИЖДЕНЬ 28 «У СВІТІ РОСЛИН»	15
2.2 РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ ТЕМАТИЧНИЙ ТИЖДЕНЬ 29 «У СВІТІ ТВАРИН».....	35
2.3 Стратегія розвитку критичного мислення–«РАФТ»	60
РОЗДІЛ ІІІ. Організація особистісно-діяльнісного взаємодії учнів і педагога у процесі виконання творчих завдань	70
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Оновлення початкової освіти співпадає із потребами виконання на якісно новому рівні соціального замовлення щодо формування покоління громадян з такими якісними характеристиками: активних, відповідальних, толерантних, готових навчатися впродовж життя, фінансово грамотних, креативних. Ці якості є ваговою умовою перспективи розвитку державності, економіки країни. Основою для такого поступу є творення якісної системи освіти. Тому актуальними стають глобальні за своїм масштабом інноваційні процеси, що відбуваються в системі освіти. Найперше нагальною потребою є перехід в навчанні від традиційного, пасивного накопичення суми знань до мотиваційного засвоєння учнями технології здобуття наукової інформації та вмінь.

Модернізація форм і змісту загальної середньої освіти розпочалася з початкової ланки. У сучасній школі, з метою реалізації ключових компетентностей Нової української школи, вчителі на своїх уроках отримали можливість використовувати різні шляхи та засоби формування творчої особистості школяра. Функція педагога Нової української школи полягає в його вмінні організувати компетентнісне навчання, забезпечити інтегрованість змісту (внутрішньо предметної і міжпредметної) на основі ключових компетентностей, не шляхом механічного об'єднання предметів, а наближення змісту освіти до сенситивних періодів навчання, особливостей сприймання нової інформації тощо. Компетентнісний підхід – це місток, що поєднує школу з реальним світом і тими потребами, які ставить перед людиною життя, здатний забезпечити життєвий успіх у суспільстві знань.

Лише творча особистість, спроможна пропонувати нові ідеї, теорії, технології, творити та швидко знаходити результативні шляхи виходу з нестандартних ситуацій. Тому забезпечення кожній дитині можливості використання свого творчого потенціалу є одним з пріоритетних завдань як соціально-психологічної служби, так і закладу освіти в цілому.

Виходячи з вище викладеного, перед нами постали завдання:

- розкрити теоретичні засади розвитку творчої особистості учня початкових класів в умовах НУШ;
- ознайомитись із стратегіями роботи над розвитком креативного мислення;
- розробити систему вправ на розвиток творчих здібностей молодшого школяра.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади розвитку творчої особистості учня початкових класів в умовах НУШ

У Новій українській школі враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дитини. З урахування цього запроваджено двоциклову організацію освітнього простору на рівнях початкової і базової загальної середньої освіти.

Початкова освіта Нової школи поділяється на два цикли:

- 1) адаптаційно-ігровий (1 - 2 класи);
- 2) основний (3 - 4 класи).

Школа — це те місце, де учні проєктують своє майбутнє, ураховуючи свої можливості. Завдання педагога - навчити їх продуктивно діяти в ситуаціях новизни й невизначеності (адже в нашому житті все так швидко змінюється, і те, що було корисним учора, сьогодні може виявитись абсолютно непотрібним). Нам весь час необхідно встигати за світом, який постійно змінюється. З'являються все нові й нові технології

Наша освіта, навички та знання швидко старіють. Роберт Кійосакі, відомий американський підприємець, письменник, викладач, говорив: «Щоб встигнути за змінами, вам кожні півтора року доведеться вчитися всього практично заново. Те, чого Ви навчилися, важливо, але набагато важливіше те, наскільки швидко Ви можете перевчитися, змінитись і пристосовуватися до нової інформації». Більшість керівників успішних компаній вже відчули силу подібного підходу, відчули потребу у творчих співробітниках, здатних помітити найменші зміни навколишнього світу. «Креативність», «творчий підхід», «креативна особистість», «творчі успіхи», «думати творчо», «прояв креативності» — ці поняття в сучасному суспільстві є показниками професіоналізму. Креативність (від англ. створювати) — творчі здібності індивіда, які свідчать про готовність до створення принципово нових ідей, що відрізняються від традиційних або прийнятих схем мислення.

Метою шкільної освіти є розвиток дитини як креативної, творчої особистості шляхом включення її в різні види діяльності: навчання, пізнання,

спілкування. Головне — не дати відповідь на питання, головне — направити на дорогу самостійних пошуків відповідей. Ми маємо створити умови для формування креативної особистості.

У Роджерса є гарне порівняння: «Фермер не може змусити паросток розвиватись і проростати із сім'ї, він лише може створити такі умови для його зростання, які дозволять сім'ї виявити свої власні приховані можливості. Так само і з творчістю». Для розв'язання цієї проблеми, перш за все, потрібно зрозуміти, у чому полягає креативність, які основні ознаки креативної особистості

Різні вчені дають різні визначення креативності:

- *Здатність привносити щось нове у досвід (Ф. Баррон);*
- *Здатність породжувати оригінальні ідеї в умовах розв'язування або постановки нових проблем (М. Уаллах);*
- *Здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення (Дж. Гілфорд).*

Концепцію креативності як феномену творчості було введено в науку американським психологом Дж. Гілфордом. Він і сформулював **основні критерії креативності:**

- ✓ здатність до постановки проблеми;
- ✓ здатність до генерації великої кількості ідей;
- ✓ семантична спонтанна гнучкість — здатність до продукування різних ідей;
- ✓ оригінальність;
- ✓ здатність удосконалювати об'єкт, уносячи певні корективи;
- ✓ здатність розв'язувати нестандартні проблеми,
- ✓ уміння побачити в об'єкті нові ознаки.

Творчою можна назвати людину, позбавлену стереотипів. Стереотип заганяє в рамки, де важко знайти нову відповідь.

Тому ми й говоримо сьогодні про необхідність створення умов для формування креативності учнів. Для розвитку дитячої творчості необхідно надати дітям матеріали для занять і можливість працювати з ними, заохочувати творчі інтереси дитини; необхідна також наявність внутрішньої розкнутості та свободи. Психолог В. Дружинін вважає, що креативність є властивістю, яка актуалізується лише тоді, коли це дозволяє довкілля. Для формування креативності необхідні певні умови:

- ✓ наявність позитивного зразка творчої поведінки (у першу чергу на розвиток здатності впливає спілкування дітей із дорослими людьми, які володіють креативними здібностями);
- ✓ створення умов для наслідування творчої поведінки;
- ✓ соціальне підкріплення творчої поведінки.

Таким чином, на думку більшості дослідників, креативність піддається розвитку.

Серед чинників, що визначають розвиток творчого потенціалу школярів, первинна роль належить учителеві, неповторності й унікальності його особи. Саме від його прагнення до професійного самовдосконалення, особистісного зростання, наявності в нього професійно значимих якостей (власна креативність, самостійність, самоповага, рішучість, упевненість у собі), володіння ним сучасними досягненнями педагогічної науки, методами та технологіями розвитку творчого потенціалу дітей залежить успішність розвитку креативності.

Отже, важливою умовою розв'язання проблеми формування креативної особи є виховання педагогом власної креативності. Щоб розвивати творчі здібності учнів, педагог сам має бути творчою особистістю, прагнути подолати в собі сили інерції, шаблону, формальності у викладанні. Китайський афоризм свідчить: «Якщо ви продовжуватимете робити те, що завжди робили, ви будете мати те, що маєте».

Шляхи розвитку творчої особистості учнів початкових класів

Для розвитку творчості дітям потрібно якомога більше отримувати знань з оточуючого середовища під час вирішення тих чи інших завдань. На початковому етапі для цього раджу застосовувати ті види діяльності, з якими дитина вже знайома. Це – гра, конструювання, малювання, інсценування улюблених казок, цікаві завдання з геометричним матеріалом, дослідження та експериментування. Виховуючи в школярів цікавість до того чи іншого виду роботи, слід намагатися створити таку атмосферу творчої діяльності, від якої дитина була б у захваті. Серед таких напрямків розвитку креативних здібностей як самостійність, формування пізнавальної активності, самовдосконалення, слід виділити застосування у роботі з молодшими школярами найрізноманітніших завдань творчого, інтелектуального, розвиваючого, пізнавального характеру.

У своїй педагогічній діяльності слід застосовувати методи, які дають можливість якнайкраще стимулювати розвиток мислення дітей.

Застосування творчих завдань буде ефективнішим, коли їх використовувати регулярно, об'єднати в певну систему. Під "системою завдань" слід розуміти комплекс вправ, які підпорядковуються єдиній дидактичній меті, змістовій лінії предмету, побудований із врахуванням вікових особливостей учнів.

Для розвитку творчих здібностей рекомендуємо використовувати наступні методи та технології :

1. Метод гри.

Гра для дитини – перша можливість проявити себе, самовиразитись і самоствердитись. В іграх діти не тільки відображають реальне життя, а й перебудовують його.

Тобто, гра розглядається як творча діяльність, в якій наочно виступає комбінуюча дія уяви. Тому в своїй роботі використовую розвивальні ігри як засіб навчання і виховання.

Навчання у грі розвиває пам'ять, увагу, уяву, допитливість, формує вміння знаходити закономірність, класифікувати та систематизувати матеріал, виявляти помилки, стимулює активність школярів, спонукає до ініціативи.

Рекомендується проводити різні види конкурсів, вікторин: літературне чи математичне лото, аукціон знань, «мікрофон», «істинне-хибне», «плутанина», складання тестів, кросвордів, ребусів тощо.

Для розв'язання проблемних завдань, ситуацій використовуються групові та індивідуальні випереджальні завдання, що залучають учнів до пошукової та аналітичної роботи. Учням цікаво створювати презентації самостійно, оскільки виникає змагання — хто створить кращу. Публічний захист презентації — це не лише звіт про проведену роботу, а й збагачення досвідом, обмін думками та цікавими знахідками, інтерактивне спілкування та якісне засвоєння навчального матеріалу.

Готуючи повідомлення в групах, учні роблять певні записи, звертають увагу на роль художніх засобів у висвітленні теми (роль опису, деталей, порівнянь тощо).

Так забезпечується співпраця у стосунках учителя та школярів.

2. Методи інтерактивного навчання.

Для забезпечення розвитку творчих здібностей учнів початкових класів потрібно використовувати в навчанні інтерактивні технології. Головна риса інтерактивних технологій - використання власного досвіду учнями під час розв'язання проблемних питань.

Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з товаришами, поважати їхню думку, критично мислити, приймати продумані рішення.

У навчально-виховній діяльності застосовуються такі інтерактивні технології:

- ✓ мозковий штурм або «мозкова атака»,
- ✓ «коло ідей», робота в малих групах,
- ✓ метод «прес»,
- ✓ «навчаючи — вчуся»,
- ✓ метод дискусії.

Застосування названих технологій впливає на підвищення ефективності всього навчально-виховного процесу, бо вони дають можливість залучити всіх учнів до обговорення проблеми, що, у свою чергу, сприяє розвитку критичного мислення, діалогічного мовлення. Учні набувають навичок співпраці, колективного пошуку рішень, беруть активну участь у навчанні та передачі своїх знань іншим людям.

Отже, методи інтерактивного навчання дають змогу швидко активізувати пошуково - пізнавальну діяльність учнів, максимально розкривають їх таланти.

Однією з найефективніших форм навчання є використання мультимедійних технологій у поєднанні з інтерактивним навчанням. Завдяки мультимедійним та інтерактивним технологіям відбуваються суттєві зміни в навчальному процесі, в центрі якого — особистість учня, а головною метою стає розвиток його інтелектуальних і творчих здібностей, пізнавальної активності, усвідомлення моральних цінностей. Не слід забувати, що вчитель відіграє головну роль, а комп'ютерні презентації — чудові додаткові технологічні засоби, що вивільняють час для вчителя і допомагають цікаво провести урок.

3. Елементи технології критичного мислення.

Коли дитина приходить до школи, відбувається процес її адаптації до тих видів і форм діяльності, в яких їй доведеться брати участь у дорослому житті. І цей процес відбувається за умови комунікативної діяльності.

Тому для розвитку мовленнєвих умінь, розвитку творчого мислення сприяють такі завдання:

«Крісло автора» (Учні за бажанням сідають у «крісло автора» і розповідають щось цікаве про своїх рідних, знайомих або епізод зі свого життя, історію про своє ім'я тощо).

«Опиши (намалюй) навпаки» (Учитель показує сюжетний малюнок, а групи учнів описують його, замінюючи основні предмети, їх ознаки, дії, явища на протилежні).

4. Стратегію комбінаторних дій:

- таблиці – тренажери;
- гра «Утвори слово»

5. Формування розумових операцій:

Розвиток творчого мислення неможливий без формування розумових операцій, тому в своїй роботі використовую такий метод розвитку уяви, як «морфологічний аналіз».

Мета даного методу полягає в тому, щоб формувати у дітей уміння давати велику кількість різних категорій відповідей у рамках заданої теми; створювати умови для оцінки дитиною отриманих ідей; учити деталізувати найбільш продуктивні.

(Наприклад, необхідно заповнити таблицю. Потім можна вибірково взяти деякі ознаки і придумати фантастичну тварину).

6. Метод «Думай про інше»:

Багато винаходів у нашому житті мають «аналогі» у природі. Літак схожий на птаха, вертоліт – на бабку, підводний човен – на рибу. Щоб це бачити - потрібно бути спостережливим, уміти придумувати, на що схожі різні предмети.

7. Прийом «інформаційний пакет»:

Це може бути добірка цитат, висловлювань літературознавців, дослідників, філософів, відомих людей на задану тему, якась історична довідка, тлумачення слів, понять та інше.

Розумовий розвиток дитини залежить від того, наскільки вона бере участь у продуктивних видах діяльності.

Кожна продуктивна діяльність передбачає вміння планувати, тобто спершу уявляти образ того, що створюється, а потім утілювати його в практичній діяльності. Отже, потрібно не формальне, а творче, розумне засвоєння і застосування педагогічного досвіду.

РОЗДІЛ 2. Міні-кейси до тематичних тижнів
Тиждень 28- «Світ тварин», тиждень 29- «Світ рослин»

Очікувані результати:

- ✓ самостійно мислити;
- ✓ чітко висловлювати власні ідеї як в усній, так і в письмовій формі;
- ✓ ефективно спілкуватися з друзями за темами «Світ рослин», «Світ тварин»;
- ✓ брати на себе відповідальність за себе та інших;
- ✓ бути відкритим для реалізації нових ідей «Світ рослин», «Світ тварин» ;
- ✓ отримувати задоволення від навчання;
- ✓ поважати один одного;
- ✓ знаходити спільну мову з іншими дітьми;
- ✓ критично мислити.

Ранкова зустріч – це запланована, структурована зустріч, яка посідає важливе місце в повсякденному розкладі діяльності класу, коли панує атмосфера піклування та відповідальності. Для ранкової зустрічі присвячується

20 – 25 хвилин на початку дня, щоб створити позитивну атмосферу в колективі учнів початкових класів.

На початку кожного дня діти збираються, щоби привітати один одного, вислухати думки друзів про певне питання, поставити та обговорити запитання. Під час ранкової зустрічі діти спільно виконують завдання з навчальної програми, обговорюють свій розклад роботи й новини дня.

2.1 Ранкові зустрічі. Тематичний тиждень 28 «У світі рослин»

І. Ранкова зустріч

1. Привітання

- Запропонуйте дітям привітатися за допомогою вірша:

Сонечко встало,

Іде новий день.

Любі малята

Усім: «Добрий день!»

Пташечка в небі

Співає пісень.

Ніби вітає усіх:

«Добрий день!»

Дзвоник видзвонює

Дзень! Дзень - дзелень!

Учні, школярики,

Всім: Добрий день!

2. Новини дня

- Оберіть помічника дня і попросіть його подати інформацію за допомогою піктограми або шаблону про дату, назву тижня, погоду, кількість присутніх.

3. Обмін інформацією. Вправа «Інтерв'ю»

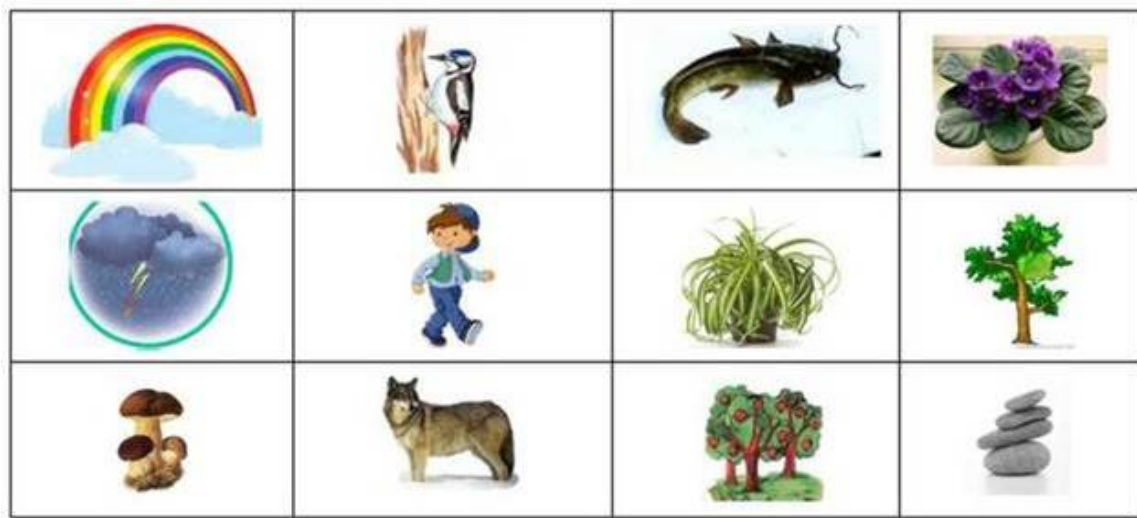
- Попросіть дітей об'єднатися у пари/ трійки/ групи і поспілкуватися один з одним про те, як вони провели вихідні дні

II. Дидактична гра «Живе - неживе»

· Роздайте дітям картки із зображенням різноманітних об'єктів. Запропонуйте розподілити всі картки на дві групи. Важливо не давати дітям прямих підказок щодо ознак класифікації, дати дітям можливість визначити власну ознаку для поділу.

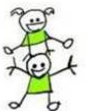
Матеріали для дітей. Додаток 1.

· Попросіть дітей презентувати результати власної роботи, вказуючи ознаку класифікації.

· Запропонуйте дітям виконати тестове завдання і пригадати ознаки, властиві лише живій природі.

· Запитайте дітей, чи знають вони, як називається квіткова рослина, яка є на малюнку. Попросіть назвати звуки і записати слово відповідними буквами. Ознайомте учнів з буквою «Ф», навчіть її правильно писати. Запропонуйте скласти і записати власне речення зі словом «фіалка».

Матеріали для дітей. Додаток 2.

1. Виконай тестове завдання

Які ознаки властиві лише живій природі?

А Форма

Б Розмір

В Дихання

Г Розмноження

Г Рух

Д Живлення

Е Забарвлення

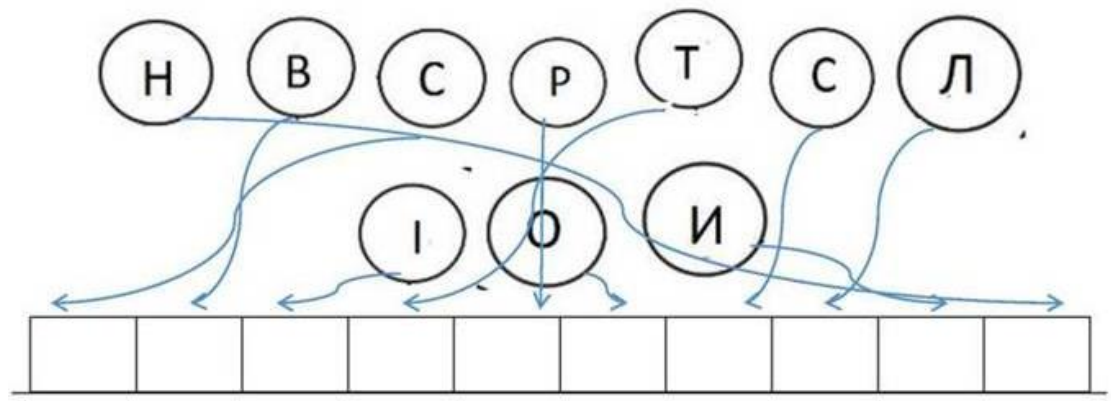
Є Ріст

III. Визначення теми інтегрованого тижня. Вправа «Павутинка»

· Попросіть дітей вставити букви у відповідні клітинки і прочитати тему інтегрованого тижня.

Матеріали для дітей. Додаток 3.

· Запропонуйте дітям пофантазувати про те, якою рослиною вони хотіли б бути. Попросіть намалювати її та обґрунтувати свою позицію. Зверніть увагу дітей, що не обов'язково асоціювати себе із реальною рослиною, можна вигадати свою.

· Повідомте дітям проблему дня.

IV. Дослідницька діяльність учнів «Як ростуть рослини»

· Обговоріть з дітьми результати довготривалого спостереження за підсумками практичної роботи «Пророщуємо рослини»* (проблема «Як прокидаються рослини»).

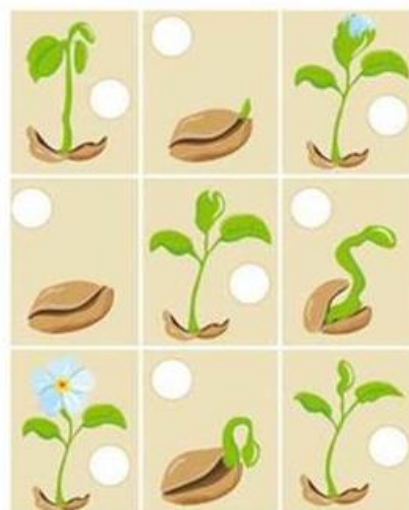
* Якщо так сталося, що діти разом із вчителем не розпочали довготривалого спостереження «Пророщуємо рослини», то варто в понеділок його розпочати. Радимо посадити цибулину, в якій вже проклонулося зелене

пір'ячко та вставити у землю біля краю горщика лінійку-мірку, на якій слід позначити фломастером, якого рівня сягає зараз верхівка цибулини.

Щоранку робіть з дітьми нову позначку. Запропонуйте створити послідовність етапів росту та розвитку рослини за результатами власних спостережень.

Матеріали для дітей. Додаток 4.

· Розв'яжіть із дітьми завдання математичного змісту.

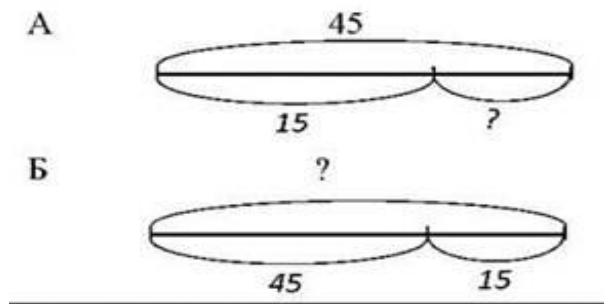

Матеріали для дітей. Додаток 5.

Даринка виростила горох висотою 38 см, а рослина Євгена має висоту 49 см.

Хто виростив вищу рослину і на скільки сантиметрів?

На клумбі ростуть тюльпани. Висота найвищої рослини - 45 см, а найнижчої - 15 см. На скільки сантиметрів висота найнижчої рослини менша, ніж висота найвищої? Обери схему, що ілюструє дане відношення.

· Покажіть дітям відеоматеріал «Ріст рослин» (режим доступу: <https://goo.gl/2BaAot>). Обговоріть, що їх вразило, зацікавило, здивувало.

V. Встановлення зв'язків між неживою природою і рослинами

· Запропонуйте дітям прочитати казку і визначити, які об'єкти неживої природи необхідні для росту і розвитку рослин.

Матеріали для дітей. Додаток 6.

· Проведіть бесіду про вплив сонця, повітря, вітру і води на ріст та розвиток рослини. Зверніть увагу на те, коли об'єкти неживої природи можуть приносити користь рослині, а коли - шкоду.

Обговорюючи вплив сонця на ріст та розвиток рослини, варто пригадати результати спостереження, що було запропоновано у навчальних матеріалах 14 навчального тижня «Космос» . Якщо це спостереження вчитель не провів, то рекомендуємо провести його зараз.

· Прочитайте з дітьми комікс «Як ми доглядали рослини» (джерело: «Джміль», 2016, № 3) та обговоріть його зміст.

Матеріали для дітей. Додаток 7.

Орієнтовні запитання для обговорення:

- Чим відрізняються кімнатні рослини від тих, що ростуть надворі? (Вони дуже вразливі, ніжні, потребують особливого догляду).
- Чи можуть кімнатні рослини рости надворі? Чому?
- Як потрібно доглядати за рослинами?
- Як ви гадаєте, чому дівчинка вирішила, що правила догляду за кімнатними рослинами надміру суворі?
- Яких правил догляду за рослинами дівчинка не дотрималась? До чого це призвело?
- Чому на лузі трава росте без догляду, а за кімнатними рослинами потрібно доглядати?

- Без чого кімнатні рослини не можуть існувати? У чому їм потрібна допомога людини?

- Чи може рослина жити без води? Чому?

- Чи справді рослини потрібно було жаліти? До чого призвела ця жалість?

- Як ви гадаєте, чому діти вирішили не дотримуватись правил догляду за рослинами?

- Хто з малят вчинив правильно?

VI. Практична робота «Вирощуємо крес-салат»

· Розкажіть дітям, що навесні особливо відчутна нестача вітамінів в організмі людини. Запитайте, до чого це може привести і як можна в цей період поповнювати нестачу вітамінів. Зверніть особливу увагу на рослину крес-салат, яка містить велику кількість вітамінів. Крес-салат збуджує апетит, він додає енергії, допомагає при застуді, нежитю, бронхіальних захворювань, стресі, анемії.

· Запропонуйте дітям виростити крес-салат. Навчіть дітей читати інформацію щодо правильного висаджування рослини, вміщену на пакеті з насінням.

Матеріали для дітей. Додаток 8.

КРЕС-САЛАТ

Скоростига зелена культура, в листках якої є майже всі відомі вітаміни, вуглеводи, органічні кислоти, мінеральні солі, біологічно активні азотисті та жирові речовини, мікроелементи. Цінний вмістом фолевої кислоти, а також йоду та сірки. Всі поживні та лікувальні сполуки зберігаються під час приготування страв та при використанні у свіжому вигляді. Продукція характеризується лежкістю і середньою транспортабельністю. Придатний для приготування салатів, іноді застосовують в перших стравах, засолюють, маринують. Культура холодостійка, вимослива до родючості ґрунту. Висівають в 1-2 декаді квітня. Ширина міжрядь 25 см. Норма висіву 3-5г/м², або до 20 насінин на 1лм, глибина загортання - 1 см. Сходи з'являються через 3-7 днів.

МІСЯЦЬ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ВИСІВАННЯ												
ЗБІР												

· Виготовіть із дітьми «істівну гусінь»

VII. Підведення підсумків. Вправа «Незакінчені речення»

· Підсумуйте роботу дітей і попросіть продовжити речення:

- Рослини - живі, бо.....

- Рослинам для життя потрібно....

I. Ранкова зустріч

1. Привітання

· Запропонуйте дітям привітатися за допомогою вірша:

Усміхнися всім навколо:

Небу, сонцю, квітам, людям.

І тоді обов'язково

День тобі веселим буде!

2. Обмін інформацією

· Запропонуйте дітям сказати один одному щось приємне, використовуючи міміку і жести.

3. Групове заняття

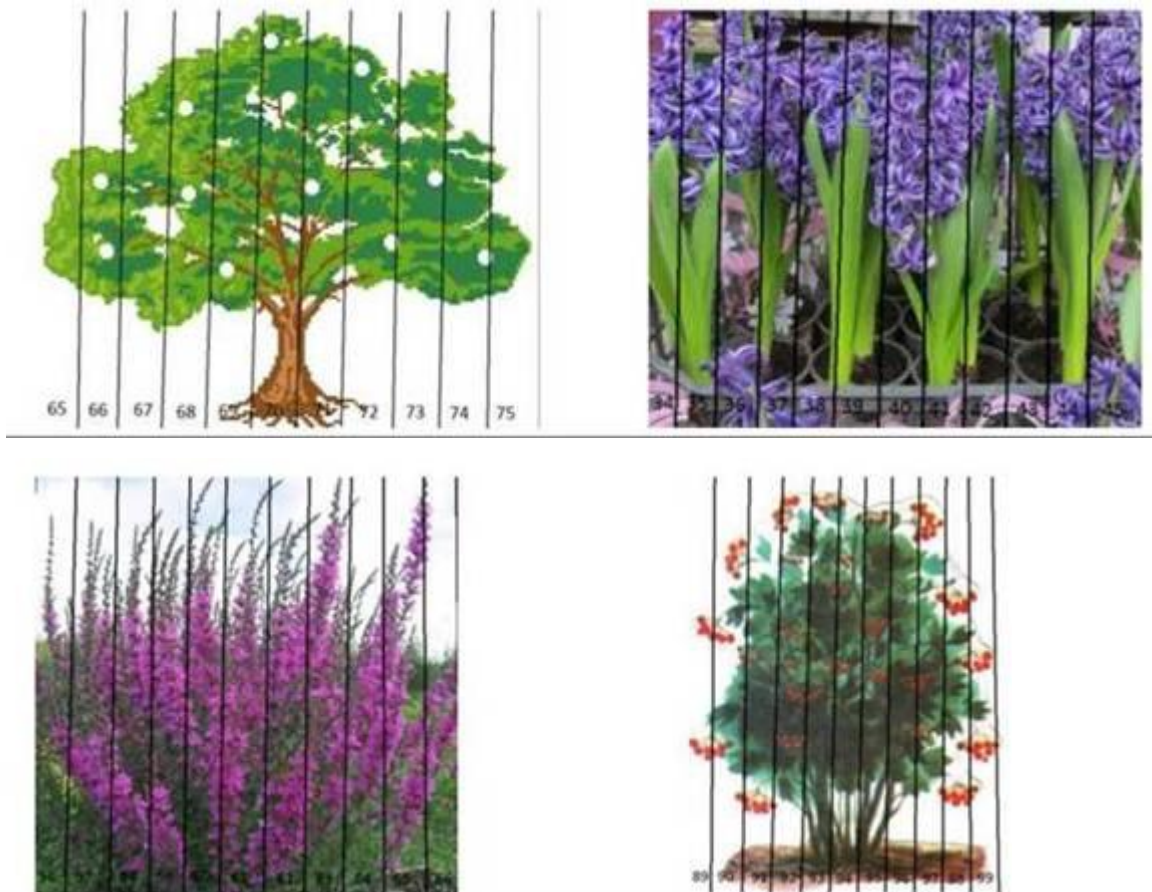
· Підготуйте маленькі морквинки, капустяні листочки, очищені топінамбури, листя петрушки тощо. А тепер, гризучи їх та хрумкаючи, створіть з дітьми свій неповторний музичний твір.

II. Утворення цілісного зображення рослини шляхом розташування чисел в порядку зростання

· Розподіліть дітей на групи і дайте кожній групі завдання утворити цілісне зображення рослини, розташувавши числа в порядку зростання. Попередньо підготуйте картинки для кожної групи дітей і розріжте її вздовж на 10 смужок (так, щоб смужка містила частинку зображення та цифри)

Матеріали для дітей. Додаток 9.

· Утворені зображення рослин розташуйте так, щоб усі діти бачили (дошка, стіна) і запропонуйте висловити думку про те, що спільного є між усіма рослинами. Заохочуйте учнів до спілкування і підведіть їх до висновку, що всі рослини мають спільну будову.

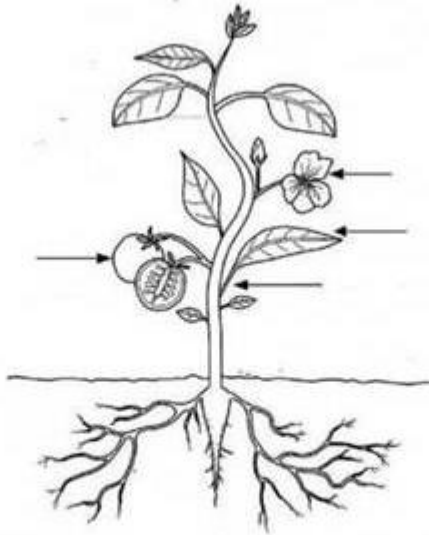
III. Перегляд презентації про органи рослини та функції кожного з них

· Покажіть дітям відеопрезентацію та попросіть запам'ятати назви органів рослин та їх функції (режим доступу: <https://goo.gl/vixkLp>)

· Роздайте дітям картки із зображенням рослини і попросіть підписати кожний її орган.

Матеріали для дітей. Додаток 10.

ЛИСТЯ

СТЕБЛО

ПЛІД

КВІТКА

КОРІНЬ

- Обговоріть з дітьми значення кожного органу для рослини.
- Покажіть дітям гербарій рослин або їх зображення і попросіть розпізнати органи рослини на кожному з них.
- Запропонуйте дітям вписати у кросворд слова - назви органів рослини.

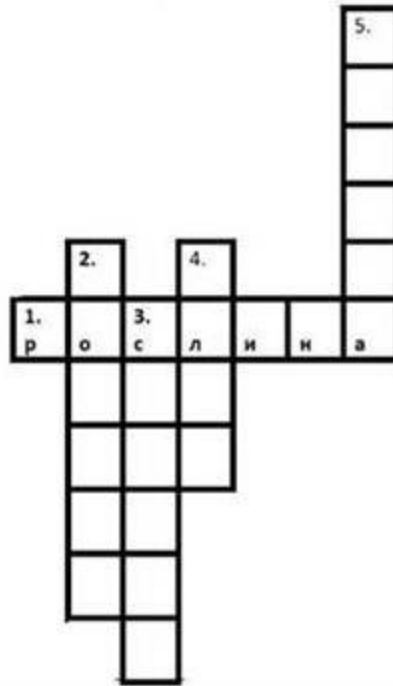
Запитання кросворду:

1. Який орган закріплює рослину в ґрунті та забезпечує її розчинами мінеральних речовин?
2. На якому органі є листки, плоди, квіти? (По ньому поживні речовини рухаються до інших органів).
3. Які пластинки, що ними рослина дихає, розміщені на стеблі? (вони, як правило, зеленого кольору).
4. Що утворюється з квітки?
5. Який орган дуже люблять бджоли?

Матеріали для дітей. Додаток 11.

IV. Інсценізація казки «Хто із органів найголовніший?»

- Запропонуйте дітям прочитати репліки кожного органу рослини і визначити, кому вони належать.
- Спробуйте з дітьми інсценізувати розмову між органами рослини.
- Попросіть дітей визначити, який орган мав рацію. Попросіть обґрунтувати власний вибір.

Матеріали для дітей. Додаток 12.

- Я – найголовніший! Я укріплюю у ґрунті, напуваю її . Та що , я і , і годую. Ще й лікую іноді. І з я першим з'являюсь.

- Це я готую поживні речовини, уміло використовую . Це я підказую , коли треба підгодувати, підлити чи вкрити. Я лікую і годую і . Та й дихається поряд зі мною легко. А тебе, , я можу виростити і сам.

- А що б ви без мене робили? Ні без мене не жити, ні . Це ж мої тоненькі трубочки – волокна пересилають поживні речовини і по всій . Працюю цілий рік, тільки взимку можу трохи поспати. Піднімаю вгору гілля з та розташовую їх так, щоб бачило.

- Ой, що ви говорите? Все, що ви робите, все для мене! Не буде мене – не буде й . А не буде – не буде й . Усе, що ви здобули з ґрунту, повітря, , світла, – все це піклування про мене. Буду я – буде , а отже, буде .

- Це я найголовніше! Усе, що ви взяли з ґрунту, повітря, – все для мене. Щоб я дозріло, дало життя новій . Із мене розвинеться і , і стебло, і , і , і , і !

V. Виготовлення аплікації «Рослина»

- Виготовте з дітьми аплікацію «Рослина», на якій відобразить всі органи рослини та підпишіть їх (матеріал взято із сайту Juxtapost: <https://goo.gl/xxufwp>)

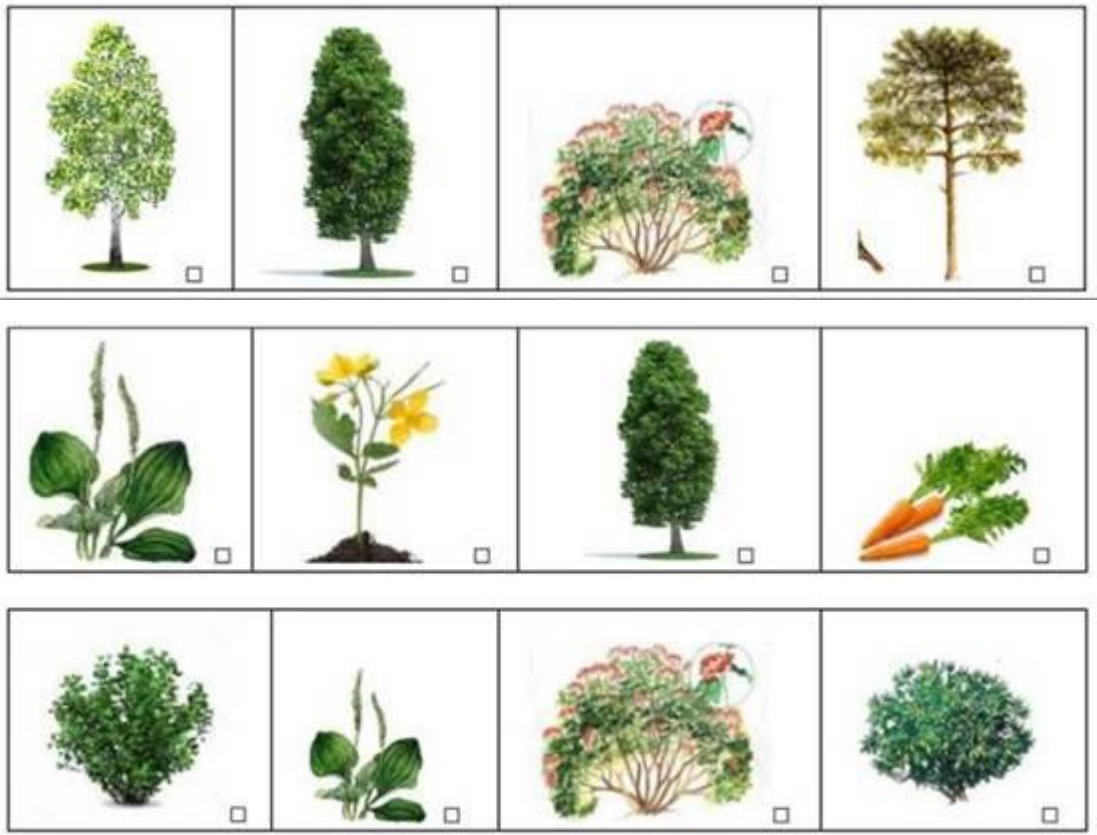

VI. Гра «Вилучи зайве»

· Запропонуйте дітям визначити «зайву» рослину у кожному ряді, обгрунтовуючи власний вибір.

Матеріали для дітей. Додаток 13.

· Підсумуйте відповіді дітей та розкажіть, за якою ознакою класифікують рослини на дерева - кущі - трави. Попросіть дітей навести приклади рослин кожної групи.

VII. Підведення підсумків заняття

· Запропонуйте учням пограти у гру «Я знаю...».

Учитель розпочинає гру: починає відбивати м'яч від землі, промовляючи по одному слову на кожен удар: “Я знаю п'ять назв дерев: дуб - один, береза - два ...” І так до п'яти. Потім перелічують назви кущів, трав'янистих рослин. Якщо хтось збився або впустив м'яча, хід переходить до наступного гравця. Виграє той, хто перший упорався із завданням.

I. Ранкова зустріч

1. Привітання

· Запропонуйте дітям привітатися за допомогою вірша:

Доброго ранку! Доброго ранку!

Бажаєте ви і бажаю вам я.

Хай плещуть долоньки,

Хай тупають ніжки,

Кивають голівки,

І сяють усмішки.

2. Групове заняття.

· Загадайте дітям загадки, записуючи слова-відгадки на дошці

У носатого Івана,

Одежина дерев'яна.

Він у чистім полі ходить

І по ньому носом водить.

Не стрижений, не чесаний –

Гострим ножем затесаний.

(*Олівець*)

Дуже я потрібна всім –
І дорослим, і малим.

Всіх я розуму учу,
А сама завжди мовчу.

(Книга)

Був зерном він у землі,
Тепер з сіллю на столі.

З ним їсти ми сідаємо,
І гостей стрічаємо.

(Хліб)

Є комп'ютерний, письмовий,
Однотонний, кольоровий.

Ми за ним навчаємось,
Пишемо і граємось.

(Стіл)

Не вдягають їх хлоп'ята,
Мов принцеси, в них дівчата.

(Сукня)

Білий як сніг,
В пошані у всіх.

До рота поклав –
Там він і пропав.

(Цукор)

· Запропонуйте дітям визначити, що може об'єднувати всі слова-відгадки.

Спонукайте усіх учнів висловлювати свої думки, не критикуйте і не заперечуйте їх.

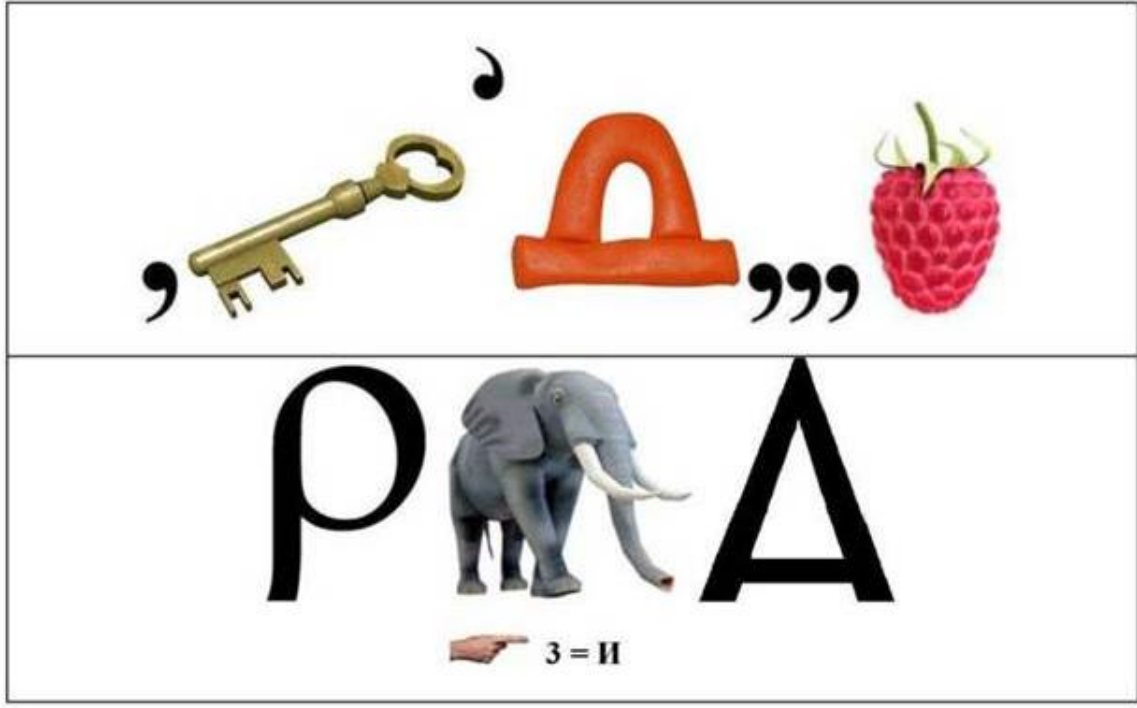
II. Визначення проблеми дня через розгадування ребусів

· Попросіть дітей розгадати ребуси. Після відгадування кожного ребуса запишіть на дошці слово-відгадку.

· Допоможіть дітям визначити, що спільного може бути між цими двома словами. Підсумуйте відповіді дітей і оголошіть проблему дня.

Матеріали для дітей. Додаток 14.

III. Бесіда про значення рослин в житті людини на основі перегляду відеоматеріалу

- Покажіть дітям відеоматеріал «Значення рослин» (режим доступу: канал YouTube - <https://goo.gl/f2mxbZ>)
- Проведіть бесіду на основі побаченого. Попросіть дітей навести власні приклади використання рослин людиною.

IV. Гра - фантазування «Що станеться, якщо....»

- Попросіть дітей уявити ситуацію: всі рослини на нашій планеті в один день раптово зникли. Уявіть себе кимось із запропонованих персонажів та розкажіть від його імені про своє ставлення до описаної ситуації.

Білочка. Що сказала б про зникнення рослин білочка, яка любить ласувати насінням, зерном, бруньками, гілками, ягодами, молодими пагонами?

Дівчинка Даринка, яку бабуся попросила назбирати ягід, щоб прикрасити торт для святкування її Дня народження.

Хлопчик Іванко, який хотів подарувати бабусі на свято квіти.

Метелик, який п'є квітковий нектар з поживних речовин і цукру, щоб забезпечити себе енергією.

Хлопчик Дмитрик, який часто хворіє взимку і лікар порадив йому прогулянки у лісі.

V. Вправа «Як і коли рослини можуть допомогти мені?»

· Розгляньте з дітьми ситуації, зображені у мнемотаблицях. Складіть коротке зв'язне висловлювання за змістом кожної мнемотаблиці.

Матеріали для дітей. Додаток 15.

Запропонуйте дітям відшукати у таблиці слова олівцями - назви лікарських рослин, виділивши їх кольоровими.

Матеріали для дітей. Додаток 16.

е	л	и	п	а	е	о	є	к	м
р	о	м	а	ш	к	а	д	р	з
м	к	а	л	и	н	а	л	о	в
с	п	л	р	п	р	в	р	п	і
у	о	и	г	ш	о	в	п	и	р
а	л	н	и	и	л	ц	й	в	о
р	т	а	а	н	д	е	р	а	б
п	ь	л	о	а	о	г	о	л	і
к	а	л	е	н	д	у	л	а	й
і	п	р	б	а	и	м	р	л	д

· Попросіть дітей скласти план дій для підтримки свого організму навесні та почастуйте чаєм з лікарських рослин. Поцікавтеся, який на смак лікувальний чай. Спонукайте дітей добирати якомога більше слів - назв ознак.

· Запропонуйте дітям навести приклади ситуацій з власного життя, коли рослини їм допомогли.

VI. Розв'язування повсякденних проблем математичного змісту

· Розв'яжіть з дітьми проблеми математичного змісту.

Матеріали для дітей. Додаток 17.

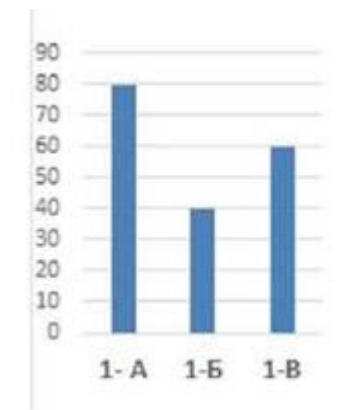

Мама попросила Євгена купити в аптеці квіти ромашки для приготування

лікувального чаю. Вона дала синові 100 гривень. Скільки решти повинен дати хлопчику фармацевт, якщо препарат коштує 20 гривень?

Для того, щоб зберегти від вирубування дерева, у школі було проведено збір макулатури. Розглянь діаграму і визнач, який клас зібрав найбільше макулатури? Найменше? На скільки кілограмів макулатури 1-А клас здав більше, ніж 1-В?

VII. Підведення підсумків. Інтерактивна вправа «Мікрофон»

· Підсумуйте роботу на уроці та попросіть дітей розказати у чарівний мікрофон, чому людина не може прожити без рослин.

2.2 Ранкові зустрічі. Тематичний тиждень 29 «у світі тварин»

1. Ранкова зустріч

1. Привітання

· Привітайтеся з учнями словами вірша Григорія Г райка «Чи все це здається?», який підкаже учням, про що йтиме мова цього тижня:

ЧИ ВСЕ ЦЕ ЗДАЄТЬСЯ?

Корова червона,

І кінь голубий,

І біла ворона,

І кіт золотий.

Корова співає,

Кінь слуха її.

Ворона сідає

На руки мої.

А кіт, посміхаючись,

Лапку дає.

Чи все це здається,

Чи так воно є?

(Г. Грайко)

· Запитайте учнів про таке:

- Про яких тварин згадується у вірші?

- Це звичайні тварини, чи видумані? Чому ти так думаєш?

2. Обмін інформацією

· Попросіть дітей пригадати, яких тварин вони зустрічали дорогою до школи.

· Крісло автора. Запропонуйте розповісти, чим саме зацікавила вас тваринка, її поведінка.

3. Новини дня

· Оберіть помічника дня і попросіть його подати інформацію за допомогою піктограми або шаблону про дату, назву тижня, погоду, кількість присутніх.

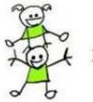
Повідомлення теми.

· Зверніться до дітей:

- Чи здогадалися ви, яка тема нашого тижня? (*Діти висловлюють припущення*).

- Зараз перевіримо ваші припущення. Перед вами віконечка, які мають форму геометричних фігур. Які це фігури? Що ви про них знаєте? (*Діти називають геометричні фігури та пригадують їхні особливості*).

- Поселіть у кожне віконце свою букву та прочитайте назву тижня:

Матеріали для дітей. Додаток 1.

Н	И	Р	А	В	Т	С	О	Ц

ЦАРСТВО ТВАРИН

· Розмістіть назву тижня на видному місці (фліпчарт, стіна тощо) для створення тематичної Стіни слів.

II. Групова робота «Мандрівка у царство тварин»

· Зверніться до дітей з повідомленням:

- Сьогодні ми з вами розпочнемо мандрівку в Царство тварин - найбільше царство на території Живої природи. У цьому Царстві проживають різні народи. З окремими його мешканцями ви знайомі, з іншими - ні. Та усі вони такі ж жителі Землі, як і ми, люди. Якщо ми хочемо з ними подружитися - маємо більше дізнатись про них: хто вони, де живуть, що їдять. Адже про друзів хочеш знати більше!

· Об'єднайте дітей у 4 групи. Кожній роздайте зображення (світлини, малюнки) тварин - представників однієї з груп: «Звірі», «Птахи», «Риби», «Комахи» (за кількістю учнів).

Кожна місцевість має своїх «особливих» представників тваринного світу, відомих дітям. Тому вчитель може обирати малюнки на свій розсуд):

Звірі: киця, кажан, їжак, корова, кит, вовк.

Птахи: лелека, зозуля, сова, голуб, курка, соловей.

Риби: щука, окунь, акула, сом, лящ.

Комахи: комар, бджола, муха, колорадський жук, сонечко, метелик.

· Запропонуйте дітям надрукувати підпис під кожним зображенням «хто це?» та зачитати «своїх» істот. Переконайтесь, що всі тварини правильно названі.

· Попросіть учнів обговорити та порівняти своїх істот в кожній групі за такими запитаннями:

- Який зовнішній вигляд має?
- Де живе?
- Чим харчується?
- Як пересувається?
- Народжується чи вилуплюється?

· Запропонуйте записати на карточці одним словом, як називаються їхні тварини.

Вправа «Крісло автора»

Представник з кожної групи розповідає про тварин за пропонованим початком: «Наша група описувала таких істот...» та пропонованим кінцем:

«Усіх цих істот можна назвати.. .(звірі, риби, птахи, комахи)». Усі карточки з надписами «Звірі», «Риби», «Птахи», «Комахи» учитель розташовує на Стіні слів.

III. Прийом «Кола Вена»

· Пригадайте з дітьми ознаки живих природних об'єктів. Запропонуйте учням продовжити речення словами, які відповідають на запитання «що робить?»: «Жива природа - це все те, що...» (наприклад: розвивається, рухається, дихає, розмножується, народжується та вмирає).

· Попросіть дітей пригадати, які особливості цих ознак мають рослини.

Матеріал для вчителя

Спільні ознаки

Рослини	Тварини
Проростає	Народжується, вилуплюється
Росте	Росте
Тягнеться до сонця, води	Активно пересувається

· Розмістіть діаграму як опорну таблицю на видному місці стіни, куди б за потребою можна було звернутися.

Кола Вена (Діаграма Вена)

· Попросіть дітей зробити висновок:

Отже, тварини як і рослини - живі організми, які...

Але тварини, на відміну від рослин, не можуть обійтися без їжі, отриманої з навколишнього середовища.

Цікаві факти:

Крокодили наповнюють свої шлунки не лише тваринами, яких спіймали, але і каменями. Саме тому, що в раціон звичайного крокодила входять черепахи, риба, птахи, жирафи, буйволи і навіть леви, крокодилові необхідні в шлунку камені, аби всю цю їжу перетравити. Крім того, камені служать баластом при зануренні під воду.

Взято з сайту «Екологія життя»: <https://goo.gl/TCa556>

Деякі рослини теж можуть «поїдати» тварин, як, наприклад, венерина мухоловка. Така собі «рослина-вбивця», що дуже схожа на крокодила.

Мухоловка заманує комах нектаром, який знаходиться на краях листків. Ближче до центру розміщені чутливі волоски. Якщо їх зачепити, то листок миттєво закривається. Якщо зачепити всього один волосок, то нічого не відбудеться, адже це може бути просто вітер. Але якщо зачепити два волоски з інтервалом 20 секунд, то пастка відразу спрацює. Жертва, намагаючись вийти, загинає ще волосків, тому пастка змикається щільніше. Венериній мухоловці буде потрібно 10 днів щоб повністю переварити здобич.

Взято з сайту «Тут цікаво»: <https://goo.gl/WdgUkh>

IV. Дидактична гра «Хто де живе?»

- Перегляньте відео «Якими бувають тварини?» (Режим доступу: канал YouTube <https://goo.gl/FLbN9T>). Обговоріть відео.

- Запропонуйте дітям «розселити» тварин - розташувати їх у певній частині заздалегідь приготовленої таблиці: «Водне середовище/ наземне середовище».

- Давайте «розселимо» наших тварин у ті місця, де ви їх можете зустріти.

Матеріали для дітей. Додаток 2.

V. Мовні вправи. Робота зі словами таблиці «Водне середовище/ наземне середовище»

- Пограйтеся з дітьми зі словами-назвами тварин, що їх написали діти.
- Прочитайте слова, які містять один склад, три склади.
- Прочитайте слова, які починаються голосним звуком.
- Знайдіть слово, яке закінчується м'яким приголосним звуком.
- Прочитайте слова, які містять звук «о».
- Які зі слів однаково починаються.
- Прочитайте слова, в яких звуків більше, ніж букв. (їжак, щука, лящ).
- Детальніше зупиніться на вимові слів «щука, лящ».
- Запропонуйте вимовити ці слова протяжно. Які звуки чуємо?
- Поясніть, що на письмі ці звуки позначаються буквою «ща». Покажіть букву «ща» і запитайте, на яку букву вона схожа («ша»).
- Ознайомте учнів із написанням букв: Ш, Щ. Запропонуйте написати їх у повітрі пальчиком, носиком, правою та лівою руками по черзі й одночасно; пальчиком на різних поверхнях (на парті, на аркуші, на гладенькій обкладинці зошита, на спині сусіда). Повправляйте дітей у написанні цих літер.

VI. Математичні завдання від вусатих і хвостатих

- Запропонуйте учням розв'язати задачі:

1. У кицьки 10 кошенят. 4 - сірих, а серед решту - порівну рудих та чорних. Скільки чорних кошенят у кицьки?

2. У кімнаті на кожній стіні сидить по 2 комарі. Скільки комарів у кімнаті?

(Матеріал зі збірника «Оце так задачник. 1 клас» М. Беденка).

- Спонукайте дітей скласти свої задачі про тварин та розв'язати їх.
- Попросіть назвати і полічити тваринок у кожній геометричній фігурі.

Матеріали для дітей. Додаток 3.

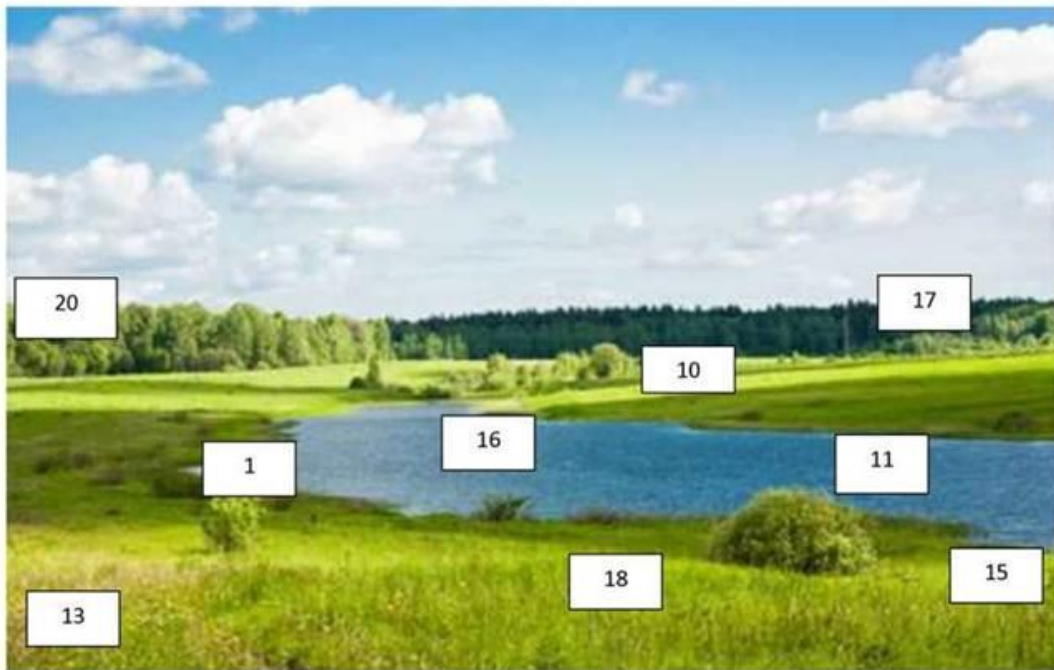

Матеріали для дітей. Додаток 4.

Розв'яжи приклади і посели тварину на малюнку.

		
12+4	20-5	16-3

		
18+2	11+6	17-6
		
6+4	10-9	13+5

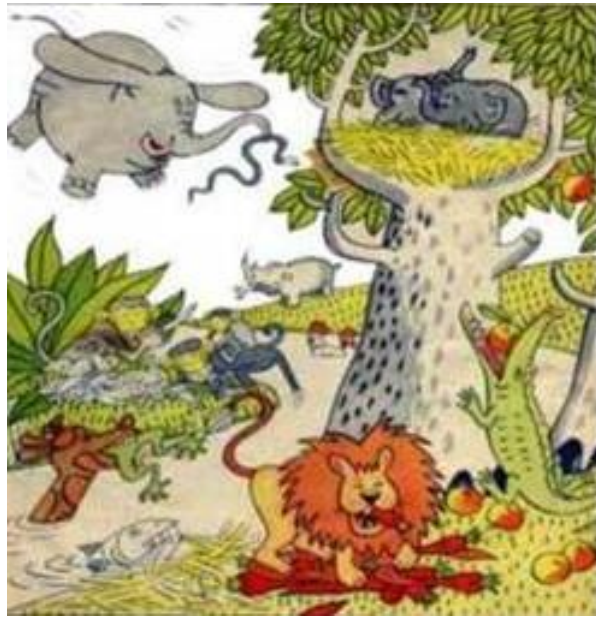

VII. Гра «Що переплутав художник?»

- Розгляньте з учнями малюнок і обговоріть, що переплутав художник.
- Запитайте, де живуть тварини, які зображені на малюнку:
- Де можна побачити цих тварин в нашій країні?
- Розкажіть, що насправді їдять ці тварини.

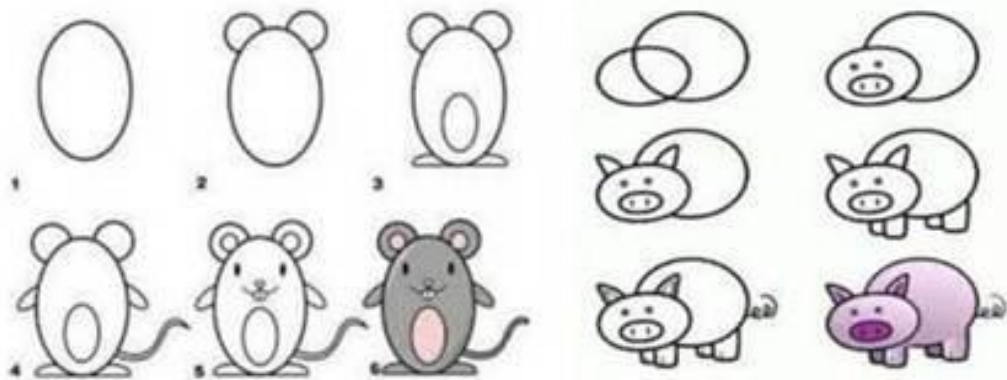

Матеріали для дітей. Додаток 5.

VIII. Малюємо тварин

- Запропонуйте учням намалювати тварин із мультика за шаблоном.

IX. Рефлексія. «Щоденник вражень». «Що я дізнався про тварин?»

- Запропонуйте учням висловити свої думки у письмовій формі про те, що вони дізналися нового про тварин («Щоденник вражень»).

Діти можуть писати будь-яким способом (олівцями, фломастерами, кольоровими ручками та ін.), малювати, створювати піктограми до теми. Час на таку письмову рефлексію - 10-15 хв.

- Дайте завдання учням поспостерігати за домашньою тваринкою (якщо є) або обрати тваринку для спостереження в навколишньому середовищі. Під час спостереження попросіть звернути увагу на: характер, поведінку; уподобання в їжі; звички.

1. Ранкова зустріч

1. Привітання

Учні утворюють коло для привітання та гри. Учитель пропонує висловити побажання для усіх від імені тієї тваринки, за якою спостерігали.

Учитель розпочинає першим:

- Я спостерігала за кицею. Вона бажає усім теплої днини.

Далі кожен почергово називає своє побажання.

2. Обмін інформацією. Крісло автора

· Запропонуйте дітям розповісти про особливості тварини, за якою вони проводили спостереження.

3. Новини дня

Помічник вчителя - учень, записує дату, назву тижня, погоду, кількість присутніх.

II. Читання усмішки «Чому кіт вмивається після обіду?» для визначення проблеми дня

Матеріали для дітей. Додаток 6.

 Прочитай оповідання, вставляючи замість малюнків відповідні слова.

Чому кіт у-ми-ва-єть-ся після обіду

Зловив го-роб-ця. І хотів ним по-о-бі-да-ти.

От і каже:

— Виховані   перед обідом у-ми-ва-ють-ся.

 об-ли-шив і почав умиватися.

А тим часом утік.

Сів на дерево і став драж-ни-ти .

З того часу завжди вмивається після обіду.

- Запитайте дітей:
- Чому цю розповідь назвали усмішкою?
- Що в цій усмішці може бути правдивим, а що ні?

- Які тварини згадуються в усмішці? Що між ними спільного, та чим вони відрізняються?

· Підведіть учнів до розрізнення понять «Дикі-свійські тварини».

· Розмістіть на тематичній Стіні слів карточки з написами: «Свійські тварини», «Дикі тварини» та попросіть помічника вчителя повідомити тему дня:

ЯК ЖИВУТЬ СВІЙСЬКІ І ДИКІ ТВАРИНИ

III. Гра-перевтілення

· Запитайте в учнів:

- Якби ти був тваринкою, то ким ти був (була)? Назвіть себе. Опишіть себе.

- Запропонуйте прочитати казку (Джерело: <https://goo.gl/FDSTNX>).

· Попросіть придумати продовження казки.

Матеріали для дітей. Додаток 7.

Жив-був маленький слон. Він був дуже маленький, як мурашка або сонечко. Усі сміялися над маленьким слоном, тому що він усіх боявся. Пролітає над ним птах - маленький слон ховається під лист. Пробігає сім'я їжаків, тупаючи ногами, - маленький слон забирається в квітку і ховається. Але одного разу, сидячи в тюльпані, слон побачив фею. Він розповів їй, що хоче стати великим, як справжній слон. Тоді фея затрепетала чарівними крилами, і слон почав ...

· Запропонуйте пофантазувати й намалювати таку тварину, якої немає в природі. Спробуйте в малих групах вигадати назву таким тваринам.

IV. Вправа «Склади казку з новим героєм»

· Об'єднайте дітей у групи. Попросіть пригадати казки про тварин та назвати їх.

Учитель записує на дошці усі названі казки. Наприклад: «Колосок», «Пан Коцький», «Рукавичка», «Колобок», «Червона Шапочка», «Бременські музики» тощо. Об'єднайте учнів у групи за кількістю названих казок. Запропонуйте виконати такі завдання:

- Пригадати сюжет казки.
- Надрукувати на окремих картках назви тварин-персонажів вашої казки.
- «Передати» одного зі своїх персонажів в іншу групу. Зверніться до дітей так: «У вашу казку завітав чужий герой. Пофантазуйте, як розвиватимуться події казки, якщо в ній з'явиться цей герой».

· Вправа «Крісло автора». Діти презентують створену казку іншим.

V. Обговорення «Які відбуваються зміни в житті тварин навесні?»

· Перегляд відео «Хто що їсть?» (режим доступу: канал YouTube <https://goo.gl/6GwS9n>). Обговорення відео.

Згадайте, як у вірші А. Бортняка «Нагодую тварин» дівчинка нагодувала своїх тварин. Пам'ятаєте, ми говорили, що одні тварини їдять м'ясо. Як ми їх називаємо? (*м'ясоїдні*) А як зветься тварини, які харчуються рослинами? (*травоїдні*) Та більшість тварин споживають і тваринну, і рослинну їжу. І навіть вовку потрібні вітаміни, які є в ягодах, рослинках. Як ми називаємо таких тварин? (*всеїдні*).

· Запитайте, чи зможуть діти нагодувати тварин, щоб вони були ситими?

Матеріали для дітей. Додаток 8.

Проведіть бесіду:

- Як ви думаєте, які це тварини - дикі чи свійські? Доведіть свою думку.
- Подумайте і скажіть, чи змінилась їжа в цих тварин навесні? (майже ні).
- Чому так? (Підведіть дітей до висновку: свійських тварин годують люди. Тому в тварин завжди достатньо їжі).

- А чи завжди вистачає їжі в диких тварин? Згадайте, у яку пору року дикі тварини мають найбільше їжі? (восени).

- А коли, на вашу думку, тваринам найважче?

· Розкажіть дітям, що на зиму тварини запасуються їжею, крім того, їм допомагають люди. Найважче тваринам навесні: осінні запаси закінчились, за зиму організм виснажився, а поживи - обмаль.

· Можна провести бесіду і за ілюстраціями книжки «Рік у лісі» Емілії Дзюбак.

VI. Обговорення проблемної ситуації «Чи завжди тварини безпечні для людини?»

· Запропонуйте дітям обговорити ситуації, в яких тварини можуть нести небезпеку людині.

Матеріал для вчителя

Спілкування з тваринами - заняття приємне, цікаве, необхідне, але може нести певні загрози. Тому потрібно знати основні правила спілкування з деякими тваринами.

Ті, в кого є своя тваринка, добре знають, що їй подобається, а що ні. Хочеш поспілкуватися з чужим собакою, котиком чи іншою тваринкою? Спитай дозволу в господаря, поцікався, як варто поводитися з його улюбленцем.

Не можна чіпати тварину без господаря, бо невідомо, як вона відреагує. Особливо слід бути обережними з незнайомими бездомними тваринами - вони можуть виявитися агресивними або хворими. Найкраща допомога для них - харч, який можна покласти на віддалі.

Найбільш непередбачувані тваринки-мами. Вони хвилюються, коли хтось підходить близько до їхніх діток, бере їх на руки. Якщо ви не зважите на її тривожність, мама може навіть вкусити, захищаючи свою малечу. У такій ситуації агресивними стають не лише собаки, а й лагідні киці, кролики, хом'ячки, шиншили, ручні пацючки... Ранки від їхніх укусів часто нагноюються через те, що на зубах тварин багато мікробів, тож загоюються вони досить довго.

Режим доступу: <https://imil.com.ua/2016-4/security>.

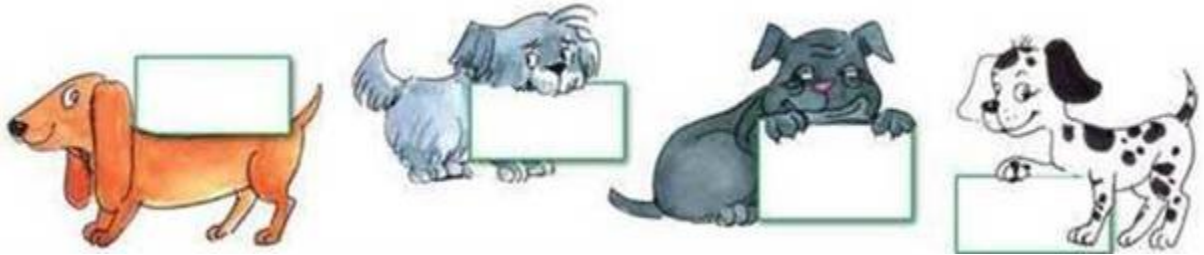
Пам'ятаючи про небезпеки, все одно будь милосердним і допомагай бездомним тваринам. Підгодовуй їх, допомагай знайти прихисток, особливо в холодну пору.

VII. Завдання від вусатих і хвостатих

· Запишіть на табличці кожного песика його кличку, виходячи з того, що Джим - не перший і не останній, Джем - не сірий, Джек стоїть між сірим і плямистим песиками, а Джин - після чорного.

Матеріали для дітей. Додаток 9.

· Сліди яких тварин зображено на малюнку? З'єднай тварину з її слідом.

Матеріали для дітей. Додаток 10.

На дошці записано назви птахів, у яких пропущено букви, що позначають на письмі голосні звуки. Дітям потрібно відновити слова і записати їх. Визначте, яке слово довше за інші?

ЛСТВК –

СЛВЙ –

ЖРВЛ –

ШПК –

СРК –

ВРН –

ГРБЦ –

СНЦ –

ПВН –

НДК –

КЧК –

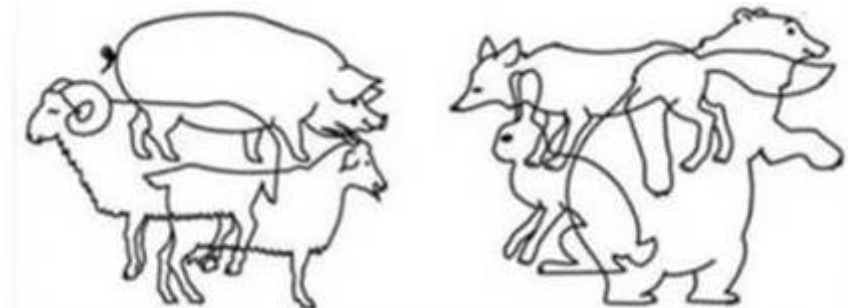
ГСК –

(Ластівка, журавель, соловей, шпак; сорока, ворона, горобець, синиця; півень, індик, качка, гуска.)

· Обведи пальчиком тварин, яких бачиш. Що це за тварини? Полічи, скільки домашніх тварин? Скільки диких тварин?

Матеріали для дітей. Додаток 11.

VIII. Рухливі ігри

«Хто і як рухається»

Учитель показує учням малюнки тварин, птахів, комах. Учні рухаються, стрибають, показуючи, як пересуваються звірі, птахи, комахи. Можна жестами і рухами передавати поведінку якої-небудь тварини, щоб учасники гри відгадали, кого саме показують діти.

«Журавлі і жаби»

Діти діляться на дві групи. Одні - «журавлі», стоять то на одній, то на другій нозі. Інші - «жаби», стрибають. І, звичайно, голосно квакають. За

сигналом, стрибаючи на одній нозі, «журавлі» починають ловити «жаб», які втікають у болото (куток кімнати), де можуть врятуватися. За якийсь час діти міняються ролями, і гра продовжується.

Кіт і миші

Учні утворюють спільне коло. Один із гравців зображує кота, а інший мишу. «Миша» втікає від «кота», «кіт» її доганяє. Учні, які стоять у колі, вільно пропускають «мишу» під з'єднаними руками і заважають пробігати «котові». Коли «кіт» спіймає «мишу» або не може її спіймати, призначають другу пару.

Для того, щоб «кіт» швидше спіймав «мишу», у колі роблять кілька воріт, через які «кіт» може вільно вбігати і вибігати з кола. «Кіт» не має права переступати чи перестрибувати через руки гравців. Гравці, що стоять у колі, не повинні роз'єднувати руки.

Совонька

За сигналом «День наступає, все оживає» учні бігають по майданчику. За сигналом: «Ніч наступає, все завмирає» гравці зупиняються в такому положенні, в якому їх застав цей сигнал. «Совонька» вилітає з гнізда на полювання і стежить за гравцями. Якщо хтось ворухнеться, вона забирає його до себе в гніздо. Коли «совонька» виходить на майданчик, гравцям ворухитись не дозволяється. За спиною «совоньки» учні можуть змінювати позу, робити різні рухи, але так, щоб «совонька» цього не помічала. Спіймані гравці не беруть участі у грі до призначення нової «совоньки».

ІХ. Створення колажу «Улюблені тварини»

· Об'єднайте дітей у групи. Запропонуйте дітям створити аплікацію тваринки, яку вони оберуть за власним бажанням. Свою створену аплікацію попросіть розмістити на тематичній Стіні слів, «поселяючи» свою тварину в частину під написом: СВІЙСЬКІ чи ДИКІ. Попросіть пояснити дитині свій вибір місця.

Під час виконання роботи можна увімкнути для слухання музичні твори Каміля Сен-Санса «Карнавал тварин» (режим доступу: канал YouTube <https://goo.gl/sKkvbE>) або «Акваріум» (режим доступу: канал YouTube <https://goo.gl/ikuT4E>)

X. Рефлексія. «Щоденник вражень». «Мій домашній улюбленець/ Яку тваринку я хотів би / хотіла б мати»

· Запропонуйте учням висловити свої думки у письмовій формі про домашніх улюбленців («Щоденник вражень»).

Діти можуть писати будь-яким способом (олівцями, фломастерами, кольоровими ручками та ін.), малювати, створювати піктограми до теми. Час на таку письмову рефлексію - 10-15 хв.

· Дайте учням домашнє завдання. Попросіть запитати батьків, інших дорослих, друзів; пошукати в інших джерелах відповідь на таке запитання: «Як ми можемо допомогти тваринам?»»

I. Ранкова зустріч

1. Привітання

Учні утворюють коло для привітання. Привітайтеся з учнями.

Попросіть дітей виконати певну дію, говорячи фразу: «Я люблю... (стрибати, рухати вушками, тертися спинками, повзати, барабанити ручками, вигинатися тощо), як (зайчик, ведмедик, їжачок, котик, змія тощо)». Усі учасники кола повторюють вправи.

Учитель розпочинає першим:

- Я люблю ховати голову в пісок, як страус (нахиляє голову донизу).

2. Обмін інформацією

«Крісло автора»

Учитель просить згадати домашнє завдання та пропонує виступити з повідомленням за темою «Чим ми можемо допомогти тваринам?».

Зробіть висновки: щоб подружитись з тваринами, недостатньо лише про них більше дізнатися, а й уміти їм допомогти, коли це потрібно. Адже справжні друзі допомагають один одному.

3. Новини дня

Помічник вчителя - учень, записує дату, назву тижня, погоду, кількість присутніх.

II. Вправа “Займи позицію”

· Перед заняттям розмістіть у різних кутах класної кімнати написи “Згоден”, “Не згоден”, “Не можу визначитись”.

· Запропонуйте дітям поміркувати над запитанням: “Чи можна прожити без тварин?”. Тих учнів, які вважають, що можна прожити, попросіть перейти в кут із написом “Згоден”. Хто думає, що не можна, - у кут із написом “Не згоден”. Хто ж не визначився з думкою, займе кут “Не можу визначитись”.

· У новостворених групах учасники - «одnodумці» обговорюють свою позицію та добирають аргументи на її підтримку. На це та на підготовку до її оприлюднення даємо лише кілька хвилин. Кожна група обирає спікера, який

презентує позицію групи перед усіма учасниками. Інші члени групи також можуть висловлюватися.

- Вислухавши різні погляди, запитайте, чи не змінив хтось із учасників своєї думки, чи не бажає перейти до іншого плакату? Якщо такі учні є, варто попросити їх обґрунтувати причини свого переходу.

III. Вправа «Читання з передбаченням». Дискусія «Чи бувають шкідливі тварини?»

- Запропонуйте дітям прочитати заголовок казки «Як коти підвищують надої молока?»
- Попросіть поміркувати та висловити своє припущення.

ЯК КОТИ ПІДВИЩУЮТЬ НАДОЇ МОЛОКА?

«Якось селяни запитали у відомого науковця Чарльза Дарвіна, як збільшити надої корів.

Дарвін жартівливо порадив їм придбати котів. І пояснив: «Корови дають вдосталь молока, коли їдять багато конюшини. А щоб вродила конюшина, має утворитись насіння. Квіти конюшини запилюють лише джмелі. Та гнізда джмелів розорюють миші, яких розвелось надто багато. От якраз коти і можуть повиловлювати мишей!»

- Чи справдилось ваше передбачення? Як коти можуть вплинути на надої молока?

- Підведіть до висновку про важливість харчового ланцюжка. Попросіть дітей у малих групах змодельовати харчовий ланцюг. Роздайте їм картки-світлини та попросіть взятись за руки й утворити послідовність харчового ланцюжка.

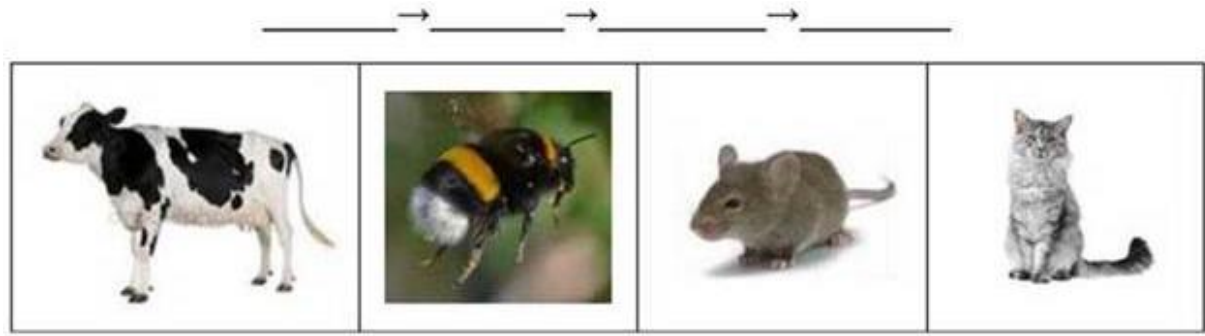
Джміль - корова - кіт - миша.

Дощовий черв'як - миша - кріт - їжак - лисиця - вовк.

- Попросіть дітей скласти за поясненням Дарвіна ланцюжок живлення, використовуючи малюнки.

Матеріали для дітей. Додаток 12.

· Підведіть дітей до висновку, що кожна жива істота важлива для природи, а про корисність чи шкідливість когось окремого ми можемо говорити лише в конкретних ситуаціях.

Життєві задачі на побудову “харчових ланцюжків”

· Об’єднайте учнів у три групи. Кожній групі роздайте картку з описаною життєвою задачею на побудову “харчового ланцюжка”. Попросіть прочитати задачу, пояснити послідовність ланок ланцюжка та розв’язати завдання за допомогою створених піктограм (дайте дітям).

У “харчовому ланцюжку” є конюшина, луговий коник, зелена жабка, вуж, сокіл. Розташуйте живі організми у послідовний ланцюжок, якщо відомо, що першою знаходиться рослина, а останньою - пташка. Зелена жабка стоїть між коником та вужем. Відтворіть “харчовий ланцюжок” за допомогою карток з піктограмами. Поясніть послідовність.

У “харчовому ланцюжку” є комар, жаба, вуж, їжак, пугач. Розташуйте живі організми у послідовний ланцюжок, якщо відомо, що його завершує пташка. Перед нею - не жаба і не вуж. Комар стоїть перед жабою і він - перший. Відтворіть “харчовий ланцюжок” за допомогою карток з піктограмами. Поясніть послідовність.

У “харчовому ланцюжку” є яблуко, черв’як, синиця, шуліка. Розташуйте живі організми у послідовний ланцюжок. Першим у ланцюжкові стоїть фрукт. Черв’як - між яблуком та синицею. Дві пташки розташовані поруч. Відтворіть

“харчовий ланцюжок” за допомогою карток з піктограмами. Поясніть послідовність.

IV. Мовні справи

· Запитайте дітей, про яких птахів згадувалось у задачах (сокіл, пугач, синиця, шуліка), а яких пташок вони ще знають. Серед названих птахів зосередьте увагу дітей на гаві. Запропонуйте послухати вірша Грицька Бойка “Гава”.

Гава

Кіт облизується ласо:

Гава в дзьобі держить м’ясо.

Ось поклала біля себе,

А коту того і треба.

Подивилась гава вбік –

Кіт за м’ясо та й утік.

А малятам смішно стало:

Гава гаву упіймала!

(Г. Бойко)

· Запитайте дітей:

- Що розсмішило дітей у цій ситуації?

- Як ви розумієте вислів «Гава гаву упіймала»?

· Поясніть учням, коли слово “гава” вживається у переносному значенні.

· Запитайте дітей, яким звуком починається це слово. Потренуйте учнів у написанні букв “Г, г”.

· Разом із дітьми потренуйтеся розказувати скоромовку. Запропонуйте вивчити її напам’ять.

Скоромовка

Гедзик гвалт гукає гаву,

Кличе гаву на галяву.

Гава виглянула з ганку,

Гука гедзя на гулянку.

(Леся Вознюк)

V. Бесіда «Як поводитися в довкіллі навесні?»

· Зверніться до дітей із такими словами:

Сподіваюсь, за цей тиждень ми з вами зробили багато кроків для того, щоб подружитися з тваринами. Під час прогулянки з батьками в парк чи ліс, до річки чи поля, згадайте, що все, що нас оточує і дає задоволення та приносить радість, - це також домівка для різноманітних істот і наше спільне багатство, яке треба зберігати неушкодженим. Розкажіть батькам правила дійного співжиття з тваринами - подружіть батьків зі своїми друзями-тваринами!

· Запропонуйте учням скласти правила поведінки в довкіллі навесні, спираючись на малюнки:

Матеріали для дітей. Додаток 13.

VI. Обговорення віршів. Бесіда «Чому треба берегти тварин?»

· Попросіть учнів послухати вірші. Запитайте, чи сподобалися твори, чому? Чому А. Костецький назвав метелика квіткою неба?

· Підведіть дітей до думки, чому важливо берегти природу.

Не хочу

Метелика ловити я не хочу:

він — квітка неба,

хай живе собі!

Хай крильцями барвистими тріпоче,

щоб радісно було мені й тобі!

І квітку лісову не стану рвати,

її додому я не понесу,

бо вдома їй джмеля не погойдати

і не попити ранками росу!

І ні стеблинку, гілку чи травинку

я не ображу:

це — страшенний гріх!

Бо в кожній з них

живе тремка живинка,

що світиться довірою до всіх...

(А. Костецький)

Мисливцям

Не люблю я вас, мисливці,

більше ніж вовків.

Ви стріляєте з рушниці

у пташиний спів.

Утікає звір без тям.

Постріл доганя.

Плаче другий день без мами

бідне зайченя.
 Видно змалку не читає
 вам ніхто казок,
 і, мабуть, у вас немає
 рідних діточок.
 Знаю літер вже немало.
 В Київ напишу,
 щоби вас повиганяли
 з лісу, попрошу.
 Хай по нашій Україні
 видадуть указ,
 щоб рушниці всі віднині
 Забирати в вас!

(А. Бортняк)

VII. Рефлексія

· Запропонуйте учням створити колаж «Чому треба берегти тварин?».

Спочатку діти створюють колаж у малих групах (за допомогою малюнків, схем, аплікацій, вирізаних журнальних фотографій і текстів), а потім діти об'єднують свої колажі в одне велике пан

2.3 Стратегія розвитку критичного мислення – «РАФТ»

Критичне мислення є вмілим відповідальним мисленням, що дозволяє людині формулювати надійні вірогідні судження, оскільки воно:

- а) ґрунтується на певних критеріях;
- б) є таким, що само коригується;
- в) впливає з конкретного контексту.

Критичне мислення формується насамперед у дискусіях, у процесі активної взаємодії з текстами, створення письмових робіт тощо.

Завдання вчителя — не передавати учням власне розуміння певної інформації, а надати допомогу у розширенні та реструктуризації вже набутих ними знань під впливом одержаної нової інформації;

в інтерпретації та розумінні нових явищ у світлі того, що учні вже знали; стимулювати школярів брати активну участь у пошуках відповідей на власні запитання.

Якщо ви хочете, щоб вашим предметом щиро зацікавились діти, подумайте над тим, як зробити його привабливим, незвичайним для сприйняття, схожим на гру. І не йміть віри в те, що гра лише для маленьких. Навчаючи - грайся, граючи - вчись!

Запропонуйте дітям зіграти в РАФТ. Це цікавий і оригінальний спосіб розповісти (або написати) про прочитане, який частково схожий з інсценуванням.

Основне завдання учня в рамках цієї діяльності - висловити, описати та розповісти основні міркування на задану тему з точки зору певного обраного персонажа, вживаючись у роль. При цьому учень має врахувати особливості аудиторії, до якої він звертається та обрати потрібний формат тексту.

Простіше кажучи, технологія РАФТ одночасно дозволяє пограти в гру «Розкажи прочитану історію від особи якогось героя» (не забувай при цьому, що кожен з них буде розповідати по-своєму) і заглибитися в літературознавчу специфіку, уточнюючи особливості літературних жанрів і пробуючи свої сили в них.

Які асоціації виникають у вас, коли ви чуєте РАФТ? Якщо ви любите спорт, то напевно, вам на думку, зразу прийшло про надувний човен «РАФТ», на якому спортсмени сплавають по гірських річках. Але це не зовсім так. РАФТ – це написання оригінальних текстів за стратегією розвитку критичного мислення РАФТ. Використання цієї стратегії подібне до сплавання на рафтах. За технологією РАФТ діти будуть потрапляти в несподівані історії, долати бурхливі письмові пороги і навіть потрапляти в творчі аварії. А коли ми разом з дітьми дістанемось кінця маршруту і

прочитаємо тексти наших учнів, ми зможемо оцінити власні зусилля та досить високі можливості дітей до написання власних текстів.

Тож починаємо готувати човен РАФТ. Спочатку про його будову.

РАФТ – це аббревіатура, яка складається з чотирьох слів:

Р – роль;

А – аудиторія;

Ф – формат;

Т – тема.

Основне завдання учня, як письменника вжитися у відповідну роль та описати, розповісти чи висловити міркування від імені обраного персонажа, враховуючи особливості аудиторії.

Стратегія РАФТ дозволить вчителю так організувати процес взаємодії учня з інформацією, щоб він міг побачити ситуацію з різних, часом несподіваних для себе сторін, глибше проникнути в сутність речей.

На уроці слід скористатися таблицею РАФТ.

Роль	Аудиторія	Формат	Тема

Технологія РАФТ визначає 4 параметра розповіді :

Р - роль. Хто ти? Від чийого імені розповідаєш?

А - аудиторія. Для кого ти розповідаєш?

Ф - формат. У якій формі ти розповідаєш? (розповідь, казка, есе, анекдот, байка, діалог...)

Т - тема. Про що ти пишеш? Яка ідея твоєї розповіді?

У першому стовпчику учні мають записати всі ролі, які вони можуть обрати з певної теми, тобто відповісти на запитання:

- Хто є учасником подій і може про них розповісти?
- Хто хотів би написати про цю подію?
- Хто ще може бути зацікавленим в описі подій?
- З позиції якого персонажа я можу розповісти цю історію?

Ролі які називають діти можуть бути звичайними:

- учні класу;
- мандрівники;
- вчитель;
- батьки;
- люди різних професій.

Або незвичними: полуниця, груша на дереві, дерево, шафа, одяг у шафі і тощо.

Після того як вчитель з учнями обговорили можливі ролі та склали список персонажів, потрібно з'ясувати для кого вони могли створювати текст та про що хотіла б дізнатися їхня цільова аудиторія.

- До кого звертатиметься мій персонаж?
- Хто це? Що я про це знаю?
- Чому аудиторії буде цікаво читати мій текст?
- Про що я маю написати щоб зацікавити та звернути увагу?

Після обговорення адресатів та запису можливої аудиторії відбувається обговорення третьої позиції - у якій формі має бути подано текст.

Це найскладніша для вчителів початкової школи задача. Оскільки у молодших школярів бракує знань з питання жанрового розмаїття текстів та їх особливостей. Тому, вчителю на перших порах варто запропонувати свій варіант формату текст та розповісти про особливості його створення.

Після обговорення ролей, аудиторії та формату тексту, учитель пропонує учням подумати про основні ідеї, які будуть розкриті. Вчитель може заповнювати спочатку четвертий стовпчик – тему та основні змістові лінії майбутнього тексту, а потім у якій формі втілити цей зміст.

Ефективним є і паралельне обговорення форми і змісту текстів.

Використання РАФТУ сприяє реалізації міжпредметній інтеграції змісту навчання.

Так, наприклад, при вивченні теми «Тварини лісу» у 2 класі (природознавство) вчитель з учнями:

- обговорюють можливі ролі та складають список персонажів з даної теми;

- з'ясовують для кого вони могли створювати текст та про що хотіла б дізнатися їхня цільова аудиторія.

- До кого звертатиметься мій персонаж?
- Хто це? Що я про це знаю?
- Чому аудиторії буде цікаво читати мій текст?
- Про що я маю написати щоб зацікавити та звернути увагу?

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
ведмідь	жителі України	казка	тварини лісу
заєць		вірш	
вовк		діалог	
олень		лист	

Після обговорення адресатів та запису можливої аудиторії відбувається обговорення третьої позиції - у якій формі має бути подано текст.

Так, на уроках української мови – учні можуть написати текст. Серед ролей – ведмідь, заєць, вовк, олень.

Аудиторія- жителі України. Описати життя України з точки зору тварин. Обрати різний **формат** (казка, вірш, діалог, лист, реклама).

Зміст – про тварин України.

Приклади творів.

1. Лист – звернення

Шановні жителі України. Останнім часом, нам оленям, стало дуже скрутно жити в лісі. На нас полюють голодні вовки, мисливці.

Особливо скрутно взимку. Не вистачає їжі. Будь ласка, допоможіть нам.

З повагою олені України.

2. Вірш

Я малесеньке звірятко
 Зайченятко, я малятка.
 Дуже я всього боюся:
 І ведмедя і лисиці.
 А про вовка лиш згадаю
 І в кущі мерщій тікаю.
 Але в мене друзі є:
 Білченята, бобренята
 І маленькі совенята.
 Дуже гарно в лісі нашім
 Вас запрошую на свята.
 Разом - ми велика сила.
 І країна в нас єдина.
 Зветься діти – Україна.

3.Реклама.

Ви знаєте як гарно в лісі? В нашім, українськiм лісі? Пташки співають, річечка дзюрчить. Зайці стрибають, білки на деревах і хижий вовк полює на здобич. Як гарно в лісі влітку, восени. Так жаль, що нам ведмедам, взимку треба спати. Так жаль, що ми не бачимо зимової краси. Покиньте все і завітайте до лісів України.

Починати роботу над стратегією РАФТ можна вже з 1 класу.

Учні вчаться обирати та визначати ролі. Вчаться складати невеличкі висловлювання від імені свого персонажу.

Вчителеві слід з учнями обговорити цільову аудиторію і запропонувати різні варіанти написання текстів. Учні пишуть міні-тексти, від імені обраного персонажу для певної аудиторії без визначення формату тексту.

Вчитель просить учнів подумати над формою тексту з урахуванням обраної ролі та аудиторії, для якої пишеться текст.

Наприклад, після читання казки «Колобок у 2 класі.

Учні складають список персонажів які могли б висловитися стосовно описаних подій:

Я, якщо потрапив у казку

Колобок, якого з'їла лисичка

Учитель, який розповідатиме казку

Потім учні обирають у кого хотіли б превтілитися.

Ролі:

Колобок

Заєць

Вовк

Ведмідь

Лисичка

Баба

Дід

Учитель пропонує подумати кому б ці персонажі могли б написати текст.

Колобок може звертатися до вовка, до лисички, до діда.

Ведмідь може звертатися до дітей, які читали цю казку.

Важливо, щоб теми запропоновані учням для обговорення, мають бути пов'язані не лише з літературними творами, а й з нашим реальним життям.

Щоб створити текст пов'язаним із життям варто визначити реальні ролі та реальну аудиторію, для якої буде писатися текст.

Наприклад, звернення ведмедя

Дорогі діти! Ніколи не довіряйте незнайомцям!

Під час вивчення теми «Видатні українці» (Я у світі, 4 клас), учні разом з учителем визначають реальні ролі та реальну аудиторію, для якої буде писатися текст.

Історик напише для жителів України.

Спортсмен звертається до учнів школи.

Учень напише листа першому космонавту.

Обговорювати з учнями формат тексту вчитель починає з тих, які вже зустрічалися дітям та особливості яких легше відтворити.

Наприклад мишка може розповісти дідові про подію в лісі, де дід загубив рукавичку, а такою може написати смс - повідомлення, як вона себе почуває в рукавичці, або лист – звернення з проханням поміститися в рукавичці.

Читаючи казку «Попелюшка, або соболевий черевичок» Ш. Перо, учні пишуть листа для Попелюшки, повідомлення до короля про свавілля мачухи та сестер, пишуть лист до самих себе, складають заклинання для Попелюшки, мачухи.

Про тему тексту учні починають думати вже під час вибору ролей.

Конкретизація теми необхідна щоб визначити головну задачу тексту.

Так, для звірів стане важливою мораль тексту, для Попелюшки підтримка дітей, для мишки спілкування зі звірами та тощо.

Стратегію РАФТ можна застосовувати і для індивідуального навчання, навчання в групах, парах і для всього класу.

Вчімося користуватися РАФТом у бурхливому вирі творів.

Тема. Повторення вивченого про речення

Хід уроку

I. Ранкова зустріч

1. Привітання

Біля парти станем чемно,
Плине час хай не даремно.
Руку друзям подамо,
Посміхнемось всім довкола.
Настрій на урок візьмемо

2. Релаксаційна вправа

Заплющіть очі. Відведіть руки назад і складіть за спиною у «замочок». Зведіть лопатки. Повільно прогинайте спину назад. Зупиніться. Станьте рівно. Розслабте м'язи. Уявіть себе в аквапарку. Багато свіжого повітря й води. Простежте очима за уявним водоспадом. А тепер ви опускаєтесь водною гіркою. Зупиніться. Повільно розплющіть очі. Сідайте на місця. Повільно переведіть погляд угору, вниз, потім навпаки. Повторіть тричі. Заплющіть із силою очі (на рахунок 3), розплющіть їх і подивіться вдалину.

II. Повідомлення теми і мети уроку

Технологія РАФТ

- Учитель проектує на екран зображення сонечка.
- Діти сонечко заблукало. А воно так необхідне людям. І не лише людям, а й рослинам, тваринам.
- На пошуки сонечка відправився й півник. А з якого мультфільму ви я думаю вже здогадалися.

(фрагмент мультфільму «Півник і сонечко»)

Давайте допоможемо півнику знайти сонечко.

- Щоб швидше знайти сонечко, поділимося на 2 групи і застосуємо для пошуку мобільні пристрої передачі інформації та соціальну мережу Фейсбук, складемо від імені півника звернення про допомогу.

- **I група – мобільний пристрій (телефон) – СМС**

- Текст смс

Загубилося сонечко. Жовте, яскраве, лагідне, тепле. Прохання, хто знає про місце перебування сонечка, телефонуйте за номером 12345 – півник з мультфільму «Півник і сонечко».

II група – повідомлення в мережі Фейсбук

Допоможіть знайти сонечко. Воно необхідне всім. Якщо його не знайдемо, то на Землі завжди буде ніч.

(Світлина сонечка.)

Телефонуйте за номером 12345 – півник з мультфільму «Півник і сонечко».

- Що ж ми вирушаємо у подорож, а до якого міста ми помандруємо, допоможе з'ясувати хвилинка каліграфії.

Каліграфічна хвилинка

- З поданих букв утворіть слова і запишіть їх.
кравеЯс, тежов, чкарі, лепте, гіднела.

РОЗДІЛ III. Організація особистісно-діяльнісного взаємодії учнів і педагога у процесі виконання творчих завдань

Школа є тією лабораторією, де навчають і виховують, відкривають можливості кожної дитини, допомагають їй розвивати власні здібності й потреби. Початкова ланка – фундамент шкільного навчання, адже саме тут закладається основа для формування особистості майбутнього громадянина. Діти початкових класів – “першовідкривачі” світу.

Як? Де? Чому? Що? Звідки? З такими запитаннями постійно звертаються вони до дорослих – з раннього дитячого віку до мами, тата, дідуся і бабусі; переставши шкільний поріг – до учителів.

І ми повинні вчити їх активно пізнавати життя.

“Подумай, доведи, порівняй, відгадай, зроби висновок”, - так доцільно відповідати на запитання цих маленьких “чомусиків”, прагнучи розвинути їхній інтерес до світу, їхню фантазію, думку.

Кожна дитина має до чогось певні здібності.

Завдання вчителя – відшукати найменші пагінці таланту, розвивати їх. Адже в майбутньому трудовому житті стануть у пригоді міцна пам’ять, гостре око, хороший смак, образне мовлення.

Все це виховується і розвивається під час виконання різних творчих робіт. Тому, залучаючи дітей до творчості, створюючи постійно «ситуацію успіху», поважаючи дитину, ми в змозі виховати творчо працюючу особистість. Навчаючи учнів, та, розвиваючи в них пізнавальні інтереси свою роботу слід спрямовувати у такій послідовності:

цікаво → знаю → вмію.

Щоб розвинути творчі здібності учнів, треба поступово та систематично залучати дітей до самостійної пізнавальної діяльності. Щоб забезпечити співпрацю між учнями та учителем, традиційного уроку недостатньо.

Вимога сьогодення — використання сучасних технологій.

Ефективність роботи багато в чому визначається характером взаємовідносин як між учнями, так і між учнями і педагогом. Одним їх педагогічних умов ефективності системи творчих завдань є особистісно-діяльнісної взаємодію учнів і педагога в процесі їх виконання. Суть його - в нерозривності прямого і зворотного впливу, органічного поєднання змін впливають один на одного суб'єктів, усвідомлення взаємодії як співтворчості. Суть його - в нерозривності прямого і зворотного впливу, органічного поєднання змін впливають один на одного суб'єктів, усвідомлення взаємодії як співтворчості.

Організаторська функція педагога передбачає вибір оптимальних методів, форм, прийомів, а функція учня полягає в придбанні навичок організації самостійної творчої діяльності, здійсненні вибору способу виконання творчого завдання, характеру міжособистісних взаємин у творчому процесі.

Таким чином, під особистісно - діяльнісних взаємодією вчителя й учнів у процесі організації творчої діяльності розуміється поєднання організаційних форм навчання, бінарний підхід до вибору методів і творчий стиль діяльності учнів і педагога. Накопичення кожним учням досвіду самостійної творчої діяльності передбачає активне використання на різних етапах виконання творчих завдань колективних, індивідуальних та групових форм роботи. Вибір поєднання форм при виконанні творчих завдань залежить від цілей виконання творчого завдання і його рівня складності. Вибір методів організації творчої діяльності здійснюється в залежності від цілей, рівня складності змісту, рівня розвитку креативних здібностей учнів, конкретних умов, що склалися при виконанні творчого завдання (обізнаності учнів у поставленій проблемі, ступеня прояву інтересу, особистого досвіду).

Очевидно, в процесі навчання творчості педагогові доводиться приймати нестандартні рішення, використовувати нетрадиційні шляхи, враховувати об'єктивні та суб'єктивні причини, передбачати передбачувані наслідки. Це вимагає від вчителя гнучкого підходу, вміння скомбінувати свій власний метод,

тоді як жоден з відомих ізольованих методів не дозволяє ефективно досягти мети. Такий метод називається ситуаційним або творчим.

Система творчих завдань передбачає також застосування учнями активних методів для організації самостійної творчої діяльності. Таким чином, системи методів організації творчої діяльності вчителя та учнів орієнтовані на єдину мету і взаємно доповнюють один одного. У тактиці творчого стилю викладання проглядаються такі лінії поведінки вчителя:

- Вміння поставити навчально-пізнавальні проблеми;
- Стимулювання до пошуку нових знань і нестандартних способів вирішення завдань і проблем;
- Підтримка учня на шляху до самостійних висновків і узагальнень

Все це передбачає вміння створювати атмосферу творчості на заняттях.

Атмосфера творчості створюється шляхом:

1) Виконання закону гуманності: сприймати не тільки себе, але і іншу людину як особистість (Я = Я).

При першій зустрічі з першокласниками необхідно організувати бесіду про норми спілкування, в ході якої учні повинні прийти до висновку, що свою поведінку необхідно контролювати в рамках формули Я = Я.

Продовжити цю роботу в другому і третьому класі можна за допомогою рішення творчих завдань на розуміння один одного «з півслова», розробки правил невербального спілкування та складання пам'ятки «Норми спілкування». А в четвертому класі в розділі «Якості творчої особистості» запропонувати завдання, що містять протиріччя у вчинках людини і проаналізувати їх вплив на взаємини між людьми.

2) Виконання закону саморозвитку: прагнути до постійного самовдосконалення(я ≠ Я).

При виконанні серії завдань на пізнання об'єктів за допомогою аналізаторів показати недосконалість органів почуттів людини, його уяви, мислення та здатності до творчості. Досвідченим шляхом учні повинні прийти до висновку, що для здійснення творчої діяльності необхідно

самовдосконалюватися.

3) Створення ситуації успіху.

Усі творчі завдання допомагають виявити індивідуальні особливості учнів, намітити перспективи подальшого розвитку творчого потенціалу кожної дитини, зробити навчання більш захоплюючим і цікавим.

ВИСНОВКИ

Освітня діяльність школи, яка спрямована на потреби дитини та відштовхується від цих потреб, виховує особистість, здатну розв'язувати проблемні завдання, використовуючи різні методи, сполучаючи вже отримані знання та досвід з новою інформацією. Інтелектуальна діяльність людини забезпечує технічний і суспільний прогрес, розвиток міст, країн, світу, а тому майбутнє залежить від рівня розвитку розумового потенціалу людства.

Працюючи тривалий час в школі, з впевненістю можна сказати, що які б інноваційні технології не впроваджували в практику, досягти успіху можна лише зацікавивши учня на уроці, коли, розвиваючи свої здібності, він задовольняє пізнавальні потреби. І тут допомагають методичні стратегії та прийоми розвитку критичного мислення в умовах інтерактивного навчання, оскільки молодші школярі постійно відчують потребу в ігровому спілкуванні. А для них — це перша можливість виявити себе як особистість, самостійно висловитися і самоствердитись.

Головне завдання, яке має поставити собі кожен сучасний вчитель — навчити креативно та критично мислити, а отже, розв'язувати неординарні, творчі, складні завдання, мислити самостійно та працювати в колективі, чути думку оточуючих та бути почутим, тобто розвивати мислення другого (вищого) порядку. Адже саме початкова ланка є фундаментом розвитку творчої особистості сучасної людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Адамський М. Нова дидактика і 1000 дрібниць / М. Адамський, О. Яновицька – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2005. – 112 с.
2. Аналіз уроку / уряд. Н. Мурашко. – К.: Шк. світ, 2008. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»)
3. Андрієвський Б. Педагогічні аспекти сучасної початкової школи / Б. Андрієвський // Початкова школа .- 2017 .- № 4 .- С. 3-4
4. Біленко І. Початкова школа в контексті інноваційних освітніх змін : використання сучасних технологій, форм та методів у початковій освіті / І. Біленко // Методист .- 2017 .- № 2 .- С. 3-7
5. Біленко І. Моніторинг якості початкової освіти : методичні рекомендації щодо організації моніторингових досліджень на основі діяльнісного й компетентнісного підходів / І. Біленко // Методист .- 2017 .- № 4 .- С. 13-22
6. Бойко О. Організація проектної діяльності в початкових класах / О. Бойко // Сучасна школа України .- 2017 .- № 1 .- С. 6-27
7. Бех М. Особистісно орієнтовані технології навчання в початковій школі / М. Бех // Початкова школа .- 2017 .- № 6 .- С. 36-40
8. Васютіна Т. Методичні особливості проведення екскурсій з природознавства у початковій школі / Т. Васютіна // Початкова школа .- 2017 .- № 6 .- С. 23-26
9. Ветров С. Тьютор : хто це і навіщо потрібен / С. Ветров // Школа .- 2017 .- № 4 .- С. 3-9
10. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П. Критичне мислення: як цього навчати: науково-методичний посібник / Н. В. Вукіна, Н. П. Дементієвська – Х.: Видавнича група «Основа»: «Тріада +», 2007. – 112 с.
11. Дегтярьова В.Р. Розвиток творчих здібностей учнів шляхом використання ІКТ на уроках у початковій школі / В.Р. Дегтярьова // Початкове навчання та виховання .- 2017 .- № 10-11 .- С. 6-13
12. 1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 2 – 47.

13. Калініченко Л. О. Савченко про роль методу порівняння у формуванні творчого мислення в учнів початкової школи (1960-1970-ті роки) / Л. Калініченко // Початкова школа .- 2017 .- № 6 .- С. 45-46
14. Козубай Л., Демчишина О. Успішна адаптація : проблеми наступності між початковою та основною школою / Л. Козубай, О. Демчишина // Трудове навчання .- 2017 .- № 4 .- С. 4-9
15. Кузь В.Г. Нова українська школа за концепцією розвитку освіти на період 2015-2025 рр. / В.Г. Кузь // Педагогіка і психологія .- 2017 .- № 1 .- С. 21-26
16. Косик В.М., Литвинова С.Г., Мельник О.М. Використання електронних освітніх ігрових ресурсів у навчально-виховному процесі початкової школи : методичні рекомендації / В.М. Косик, С.Г. Литвинова, О.М. Мельник // Методист .- 2017 .- № 4 .- С. 25-59
17. Мельник С. А. Упровадження компетентнісного підходу у шкільну практику / С. А. Мельник // Вісник національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки): зб. наук. праць. – 2008. – № 8 (147) квітень. – Луганськ: Видавництво Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка «Альма-матер», 2008. – С. 46 – 50.
18. Мельник С. А. Технологія проведення інтегрованого уроку як засобу формування загальнокультурної компетентності учнів основної школи / С. А. Мельник // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки: Збірник наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009 – Випуск 6 – С. 95 – 99.
19. Мельник С. А. Діагностика рівня професійної компетентності вчителів початкових класів / С .А. Мельник, О. М. Гезей // Імідж сучасного педагога. – 2014. – № 3. – С. 25 – 28.
20. Пеняєв С. Концепція НУШ (нової української школи) : чому варто доопрацювати / С. Пеняєв // Сучасна школа України .- 2017 .- № 5 .- С. 51-58
21. Саган О. Методика вивчення алгоритмів у початкових класах / О. Саган // Початкова школа .- 2017 .- № 6 .- С. 26-32

22. Сосновенко Н. Наступність дитячого садка і школи : налагоджуємо взаємодію / Н. Сосновенко // Заступник директора школи .- 2017 .- № 2 .- С. 44-50
23. Сухаревська О. Освітній проект "На крилах успіху" : початкова школа в авангарді інноваційних змін / О. Сухаревська // Завуч .- 2017 .- № 10 .- С. 9-12
24. Цимбалару А. Всеукраїнський експеримент як невід'ємний складник прогресивних змін в системі початкової освіти / А. Цимбалару // Початкова школа .- 2017 .- № 6 .- С. 1-4
25. Цуркан Н. Розвиток творчої особистості молодшого школяра в умовах модернізації початкової освіти / Н. Цуркан // Початкова школа .- 2017 .- № 3 .- С. 57-58
26. Якою буде нова українська школа : 9 ключових ідей нової української школи, Сучасне освітнє середовище,10 ключових компетентностей нової української школи,Які зміни чекають на старшокласників // Школа .- 2017 .- № 2 .- С. 2-13